

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA-4101-040-02/2014
P/14/079

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/079 – Odwadnianie nieczynnych zakładów górniczych prowadzone w związku z likwidacjami kopalń.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Janina Balas, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 92440 z dnia 23 grudnia 2014 r. 2. Artur Stekla, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 92444 z dnia 5 stycznia 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Agencja Rozwoju Przemysłu ¹ Spółka Akcyjna, ul. Nowy Świat 6/12, 00-400 Warszawa, REGON: 006746410, Oddział w Katowicach ² , ul. Mikołowska 100, 40-065 Katowice.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Aleksandra Magaczewska, Prezes Zarządu ARP, Dyrektorem Oddziału ARP w Katowicach ³ jest Henryk Paszcza. (dowód: akta kontroli str. 5-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie⁴ działalność kontrolowanej jednostki w latach 2007-2014⁵ w zakresie realizowanych zadań związanych z odwadnianiem nieczynnych kopalń węgla kamiennego oraz rud cynku i ołowiu.

Pozytywną ocenę uzasadnia prawidłowe wywiązywanie się ARP z umów zawartych z Ministrem Gospodarki, m.in. w zakresie monitorowania sposobu wykorzystania dotacji oraz udzielanej pomocy publicznej na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, a także przygotowywania dokumentacji dotyczącej pomocy publicznej, udzielanej podmiotom realizującym procesy odwadniania, w celu notyfikacji Komisji Europejskiej⁶. Agencja prawidłowo wykonywała zadania dotyczące weryfikacji dokumentów przedkładanych przez beneficjentów dotacji w celu uzyskania i rozliczenia dotacji budżetowych oraz w zakresie kontroli przebiegu zadań finansowanych dotacjami.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Realizacja umów zawartych z Ministrem Gospodarki

Opis stanu faktycznego

1.1. W dniu 24 lutego 2004 r. Zarząd ARP, na podstawie o art. 35 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006⁷, zawarł z Ministrem Gospodarki umowę⁸ w sprawie prowadzenia w latach 2004–2008 monitoringu i wykonywania czynności związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego, dotyczących m.in. sposobu wykorzystania środków budżetu państwa oraz udzielanej pomocy publicznej, procesu likwidacji zakładów górniczych i usuwania szkód

¹ Zwana dalej „ARP” lub „Agencją”.

² Zwana dalej „Oddziałem ARP”.

³ Zwany dalej „Dyrektorem” lub „Dyrektorem Oddziału”.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

⁵ Z uwzględnieniem informacji z lat wcześniejszych, niezbędnych do oceny kontrolowanej działalności.

⁶ Zwanej dalej także „KE”.

⁷ Dz. U. Nr 210 poz. 2037 ze zm., zwana dalej „ustawą o restrukturyzacji górnictwa”.

⁸ Nr 1/DBE/2004.

wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz innych prac związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego zleconych przez ministra właściwego do spraw gospodarki. Umowa ta w dniu 6 lutego 2007 r. była aneksowana⁹, w wyniku czego określono nowy szczegółowy zakres zadań i opracowań wykonywanych przez Agencję w 2007 r.¹⁰ oraz ustalono, że w celu pokrycia wydatków dotyczących realizacji wszystkich zadań, Minister Gospodarki udzieli na 2007 r. dotacji w wysokości nieprzekraczającej 6 000,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 24-47)

W latach 2008-2014 Zarząd ARP, na podstawie art. 25 i 26 ustawy z 7 września 2007 r. *o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015*¹¹, zawarł z Ministrem Gospodarki łącznie trzy umowy, których przedmiotem było prowadzenie¹² monitoringu i wykonywanie czynności związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego, dotyczących m.in.:

- sposobu wykorzystania dotacji oraz udzielanej pomocy publicznej, włączając w to prowadzenie kontroli w tym zakresie;

- zadań dotyczących likwidacji kopalń oraz działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji i naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego oraz zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym;

- przygotowywania dokumentacji w celu notyfikacji Komisji Europejskiej o pomocy publicznej dla sektora górnictwa węgla kamiennego i wykonywanie innych, zleconych przez Ministra Gospodarki, prac związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego¹³.

Pierwsza z ww. umów¹⁴, zawarta 26 lutego 2008 r., obowiązywała od 1 stycznia 2008 r. i zastąpiła umowę z 24 lutego 2004 r. Umowa ta była aneksowana: 29 stycznia 2009 r.¹⁵, 12 lutego 2010 r.¹⁶, 2 lutego 2011 r.¹⁷, 8 grudnia 2011 r.¹⁸, 1 marca 2012 r.¹⁹ i 11 grudnia 2012 r.²⁰ Kolejne umowy z 27 marca 2013 r.²¹ i 12 marca 2014 r.²² zostały zawarte na jeden rok kalendarzowy i obowiązywały odpowiednio od 1 stycznia 2013 r. i 2014 r.

Zgodnie z ww. umowami oraz aneksami Minister Gospodarki przyznał na ich realizację w latach 2008-2014 następujące nieprzekraczalne kwoty dotacji: po 4 500,0 tys. zł w roku 2008 i 2009; 4 200,0 tys. zł w roku 2010; 4 800,0 tys. zł (po aneksowaniu 4 450,0 tys. zł) w roku 2011; 4 450,0 tys. zł (po aneksowaniu 4 079,0 tys. zł) w 2012 r., 4 200,0 tys. zł w 2013 r. i 4 200,0 tys. zł w 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 48-100)

Jak wyjaśnił Dyrektor, wartość wydatków niezbędnych do realizacji zadań ARP, tj. prowadzenia monitoringu i wykonywania czynności związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego, ustalonych umową z 24 lutego 2004 r. została określona w wyniku uzgodnień stron w dwustronnych negocjacjach i wynika z nałożonych na Oddział obowiązków oraz opracowań, analiz i informacji związanych z procesem restrukturyzacji.

⁹ Aneks nr 3.

¹⁰ M.in. sporządzanie propozycji miesięcznych zaliczek dotacji na zadania dotyczące likwidacji kopalń, działania wykonywane po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalń, a także zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń na podstawie wniosków o wypłacenie zaliczki, przedłożonych przez podmioty; kontrole wykorzystania dotacji budżetowej na zadania dotyczące likwidacji kopalń, działania wykonywane po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalń, a także zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń i sporządzanie informacji pokontrolnych; monitorowanie procesu działań podejmowanych dla zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed ww. zagrożeniami. Oddział ARP został zobowiązany do opracowywania, m.in. comiesięcznych informacji o realizacji zadań dotyczących likwidacji kopalń i zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniami oraz sporządzania (wg potrzeb) innych opracowań, analiz i informacji związanych z procesem restrukturyzacji górnictwa i dokumentów dotyczących notyfikacji KE pomocy publicznej.

¹¹ Dz. U. Nr 192 poz. 1379 ze zm., zwanej dalej „ustawą o funkcjonowaniu górnictwa”.

¹² przez Oddział ARP.

¹³ Zakres zadań Oddziału ARP został uszczegółowiony w załączniku nr 3 do umowy i podlegał modyfikacji.

¹⁴ Nr 1/DGA/10001/2008.

¹⁵ Aneks nr 1.

¹⁶ Aneks nr 2.

¹⁷ Aneks nr 3.

¹⁸ Aneks nr 4.

¹⁹ Aneks nr 5.

²⁰ Aneks nr 6.

²¹ Nr IV/00065/P/10001/2580/13/DGA.

²² Nr IV/00037/P/10001/2580/14/DGA.

Według Dyrektora, zadaniami Agencji określonymi w ustawie²³ są między innymi prace zlecone przez Ministra Gospodarki, związane z kształtowaniem polityki państwa wobec sektora węgla kamiennego, które wykonywane były w trakcie roku, a ich liczba i rozmiar na etapie wstępnym była niemożliwa do określenia. Dyrektor wyjaśnił, że wartość środków finansowych na rok 2004 była powiązana i uzależniona od szczegółowego zakresu obowiązków, w tym zadań związanych z procesem restrukturyzacji finansowej, zatrudnieniowej i likwidacyjnej, z uwzględnieniem wymogów postawionych przez Bank Światowy, udzielający pożyczki przeznaczonej na restrukturyzację zatrudnienia, likwidację nierentownych kopalń oraz zbudowanie informatycznych baz danych służących temu procesowi. Kwota na 2004 r. została przewidziana w ustawie budżetowej z dnia 5 lutego 2004 r.²⁴ w wysokości nieprzekraczającej 5 000,0 tys. zł, a na rok 2007 zgodnie z ustawą budżetową na rok 2007²⁵ w wysokości 6 000,0 tys. zł, zgodnej z aneksem nr 3 do umowy z lutego 2004 r.²⁶.

Kalkulacje wydatków Oddziału ARP w latach 2008, 2011, 2012, 2013 i 2014, dotyczące zapotrzebowania na środki z dotacji budżetowej zostały sporządzone w oparciu o szacowane dane dotyczące funduszu wynagrodzeń pracowników Oddziału, narzutów na wynagrodzenia, salda podatku VAT, pozostałych wydatków (materiały, usługi obce), kosztów komunikacyjnych i delegacji służbowych oraz wpływów z odsetek bankowych.

(dowód: akta kontroli str. 240-250, 260-265)

Przykładowo, kalkulacji zapotrzebowania na dotację budżetową na monitorowanie funkcjonowania górnictwa węglowego w 2012 r. dokonano w oparciu o: rzeczywiste wydatki z dotacji w roku poprzednim, założenie kontynuacji działalności Oddziału ARP w 2012 r., konieczność utrzymania zatrudnienia na poziomie 2011 r. i przewidywany w 2012 r. w stosunku do 2011 r. wzrost wartości zakupu usług i materiałów o 3% (wynikający ze wskaźnika inflacji). Oddział ARP, na pokrycie wydatków na realizację zadań w 2012 r., przedstawił zapotrzebowanie na środki budżetowe w wysokości 4 538,7 tys. zł. W wyniku negocjacji przeprowadzonych przez strony umowy, w oparciu o liczbę realizowanych zadań szczegółowych, wykorzystanie dotacji w minionym roku i przewidywany wzrost kosztów wg założeń ustawy budżetowej ustalono kwotę dotacji w wysokości 4 450,0 tys. zł. Dwoma najwyższymi pozycjami wg powyższej kalkulacji były wydatki dotyczące wynagrodzeń pracowników Oddziału ARP (2 862,9 tys. zł - planowane w 2012 r. i 2 762,9 tys. zł - wykonane w 2011 r.) oraz pozostałe wydatki związane z monitorowaniem funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego (1 675,8 tys. zł - planowane w 2012 r. i 1 471,6 tys. zł - wykonane w 2011 r.).

W zapotrzebowaniu na środki budżetowe na 2013 r. Oddział Agencji, w oparciu o niepełne wykorzystanie dotacji w 2012 r. (4 078,5 tys. zł), zaplanował wzrost wynagrodzeń pracowników o 3% (tj. o 78,7 tys. zł), wzrost kosztów z tytułu przewidywanego wzrostu cen towarów i usług o 2,7% (tj. o 39,2 tys. zł) oraz koszty realizacji dodatkowych nieprzewidzianych zadań niewyszczególnionych w umowie (o 100,0 tys. zł), wnioskując o przyznanie dotacji w wysokości 4 296,5 tys. zł. W wyniku negocjacji stron kwotę dotacji ustalono w wysokości 4 200,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 260-265)

W latach 2007 i 2013 Zarząd ARP, na podstawie art. 13 ustawy z dnia 17 lutego 2006 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów²⁷, zawarł z Ministrem Gospodarki dwie umowy dotyczące wykonywania przez ARP zadań monitorowania prawidłowości wykorzystania dotacji przez trzy podmioty, w tym dotacji udzielonej Centralnej Pompowni „Bolko” Sp. z o.o. w Bytomiu²⁸ na realizację działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji byłych Zakładów Górniczo-Hutniczych „Orzeł Biały” w Bytomiu²⁹. Szczegółowy

²³ Ustawy o restrukturyzacji górnictwa – przypis NIK.

²⁴ Dz. U. nr 17 poz. 167.

²⁵ Dz. U. nr 15 poz. 90.

²⁶ Dotacje przyznane wcześniejszymi aneksami do ww. umowy, w 2005 r. wynosiły 5 500,0 tys. zł, a w 2006 r. 6 000,0 tys. zł.

²⁷ Dz. U. Nr 64 poz. 446 ze zm., zwana dalej „ustawą z 2006 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów”.

²⁸ Zwanej dalej „CP Bolko”.

²⁹ W notatce sporządzonej 31 stycznia 2007 r. dla Ministra Gospodarki przez Departament Przemysłu Ministerstwa Gospodarki podano, że zgodnie z brzmieniem art. 13 ww. ustawy minister właściwy do spraw gospodarki może zlecić Agencji Rozwoju

zakres zadań został określony w załączniku nr 3 do umów³⁰. Umowa z dnia 8 lutego 2007 r.³¹ była w latach 2008-2012 pięciokrotnie aneksowana³² w zakresie zadań oraz wysokości wynagrodzenia i obowiązywała do 12 czerwca 2013 r. Umowa z 12 czerwca 2013 r.³³ obejmowała realizację zadań od 1 stycznia do 31 grudnia 2013 r. W dniu 4 marca 2014 r. ARP, na podstawie art. 12 ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów³⁴, zawarła z Ministrem Gospodarki umowę w sprawie prowadzenia monitoringu, prawidłowości wykorzystania dotacji budżetowej przez cztery podmioty³⁵, w tym dotacji przyznanej CP Bolko z przeznaczeniem na finansowanie w 2014 r. działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego wchodzącego w skład byłych Zakładów Górniczno-Hutniczych „Orzeł Biały”.

(dowód: akta kontroli str. 9-10, 101-141)

Oddział ARP nie sporządzał szczegółowych kalkulacji wraz z uzasadnieniem kosztu prac wykonywanych w latach 2007, 2009 i 2012³⁶ w ramach umowy nr 10/DP/07/10095 z 8 lutego 2007 wraz z aneksami nr 1 i 2. Jak wyjaśnił Dyrektor Oddziału ARP kwoty 200,0 tys. zł, 210,0 tys. zł i 220,0 tys. zł były bezpośrednio określane w ustawie budżetowej na dany rok, a na etapie przygotowywania budżetu państwa Oddział wnioskował jedynie o zabezpieczenie środków na kolejny rok. Zdaniem Dyrektora Oddziału ARP wartości dotacji przyznawanej w poszczególnych latach Oddziałowi na realizację zadań, o których mowa w art. 13 ustawy z 2006 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów była ustalana w oparciu o wykonanie z lat ubiegłych, tzn. w związku z brakiem większych zmian w zakresie wykonywanych prac była określona na podobnym poziomie i ujmowana w ustawach budżetowych³⁷.

(dowód: akta kontroli str. 240-245, 251-259)

W dniu 29 grudnia 2014 r. do Oddziału ARP wpłynął uaktualniony Program Likwidacji Zakładu Górniczego KWK „Kazimierz-Juliusz” w latach 2015-2018, opracowany w związku z uchwałą Zarządu Spółki KWK „Kazimierz-Juliusz” Sp. z o.o.³⁸ z 1 grudnia 2014 r. o podjęciu decyzji w sprawie całkowitej likwidacji kopalni. W dniu 29 stycznia 2015 r. na prośbę Departamentu Górnictwa Ministerstwa Gospodarki, Oddział ARP dokonał analizy Programu i sporządził opinię na jego temat, zwracając m.in. uwagę, że nie ujęto w nim przychodów ze zbywania składników majątkowych. Według ARP było to spowodowane brakiem wycen oraz badania rynku i KWK Kazimierz-Juliusz, opracowując roczne plany i aneksy winna uwzględnić pojawiające się przychody i stosownie pomniejszać wnioskowaną kwotę dotacji.

W Programie Likwidacji KWK Kazimierz-Juliusz nie podano czy i jakie środki finansowe zostały zgromadzone na rachunku Funduszu Likwidacji Zakładu Górniczego. Zgodnie z art. 128 ust. 8 ustawy Prawo geologiczne i górnictwo środki te mogą być wykorzystane wyłącznie w celu pokrycia kosztów likwidacji zakładu górniczego lub jego oznaczonej części, a także zbędnych ze względów technicznych i technologicznych urządzeń, instalacji, obiektów lub wyrobisk górniczych. Nie podano także, czy i jakie części lub składniki majątkowe zostały zlikwidowane ze środków Funduszu do dnia podjęcia decyzji o likwidacji Kopalni.

Przemysłu S.A. monitorowanie prawidłowości wykorzystania dotacji na cele określone w ustawie, a w ustawie budżetowej na rok 2007 w części 20 – Gospodarka, Dział 100 – Górnictwo i Kopalnictwo ujęto kwotę w wysokości 200,0 tys. zł z przeznaczeniem na realizację zadania monitorowania procesów likwidacji górnictwa niewęglowego.

³⁰ Obejmował on m.in.: - weryfikację rocznych planów działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego; - comiesięczne sporządzanie propozycji zaliczek dotacji na poszczególne miesiące, m.in. w oparciu o miesięczne wnioski podmiotów, - sporządzanie okresowych (kwartalnie lub wg potrzeb) informacji z realizacji prac ujętych w zaktualizowanych rocznych planach działań podejmowanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego w oparciu o kontrole oraz sprawozdania miesięczne z realizacji wykonanych prac; - sporządzanie kwartalnej informacji dotyczącej wykorzystania dotacji budżetowej przez CP Bolko oraz sporządzanie innych opracowań, analiz i informacji związanych z CP Bolko (wg potrzeb).

³¹ Nr 10/DP/07/10091.

³² Aneks nr 1 z 26 lutego 2008 r., aneks nr 2 z 16 lutego 2009 r., aneks nr 3 z 24 lutego 2010 r., aneks nr 4 z 7 marca 2011 r. i aneks nr 5 z 12 kwietnia 2012 r.

³³ Nr IV/00439/P/10095/2830/13/DGA.

³⁴ Dz. U. z 2013 r. poz. 1160, zwana dalej „ustawą z 2013 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów”.

³⁵ Szczegółowy zakres prac oraz formę dokumentacji określał załącznik nr 3.

³⁶ Przykładowe okresy wynikające z zapytania NIK.

³⁷ Część 20, Dział 100 – Górnictwo i kopalnictwo, Rozdział 10095 – pozostała działalność, poz. 5 – Wydatki bieżące jednostek budżetowych.

³⁸ Zwanej dalej „KWK Kazimierz-Juliusz”.

W dniu 26 stycznia 2015 r. do Oddziału wpłynęła informacja kwartalna KWK Kazimierz-Juliusz, z której wynikało, że na rachunku ww. Funduszu Kopalnia nie posiada żadnych środków, co było potwierdzeniem wcześniejszych informacji (za I kwartał 2014 r.). Z przedstawionych danych kwartalnych wynikało, że KWK Kazimierz-Juliusz w okresie od 2012 r. do IV kwartału 2014 r. wykorzystwała łącznie 6 077,0 tys. zł środków Funduszu Likwidacji wraz z należnymi odsetkami, w tym 320,0 tys. zł w I, III i IV kwartale 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 1024-1095)

1.2. Rozliczanie wykonywania przez ARP umów dotyczących monitoringu i wykonywania zadań związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego w zakresie zadań związanych z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym oraz umów dotyczących monitorowania prawidłowości wykorzystania dotacji przez CP Bolko, następowało zgodnie z ich postanowieniami w zakresie terminowości i wywiązywania się z obowiązków dokumentowania wykonanych zadań cząstkowych

(dowód: akta kontroli str. 1753-1756, 723-771)

W ramach umów zawartych z Ministrem Gospodarki, Oddziałowi ARP przyznano w latach 2007-2014 łącznie 36 129,0 tys. zł dotacji³⁹ na monitoring i wykonywanie czynności związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego, z czego wykorzystane zostało 35 703,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 9-10, 23)

Na realizację całego zakresu umów i pokrycie wydatków Oddziału ARP związanych z monitorowaniem wykorzystania dotacji przez przedsiębiorców spoza sektora górnictwa węglowego, Minister Gospodarki przyznał w latach 2007-2012 następujące kwoty wynagrodzenia brutto: po 200,0 tys. zł w roku 2007, 2008, 2010 i 2011; 210,0 tys. zł w roku 2009 oraz 220,0 tys. zł w roku 2012. Ww. kwoty zostały wykorzystane w 100% zgodnie z wartością brutto faktur VAT.

W roku 2013 i 2014 w miejsce wynagrodzenia, Minister Gospodarki przyznał Oddziałowi ARP na realizację zadania dotację w wysokości nieprzekraczającej 220,0 tys. zł w każdym roku, z czego wykorzystano i rozliczono łącznie 439,5 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 9-10, 101-141)

1.3. Wykonując powierzone zadania w zakresie monitoringu i wykonywania czynności związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego oraz sporządzania innych opracowań, analiz i informacji związanych z CP Bolko, Oddział ARP zlecił wykonanie poniższych ekspertyz zewnętrznej firmie.

(dowód: akta kontroli str. 142-143, 146-149, 164-165, 266-272)

W lipcu 2013 r. firma zewnętrzna wykonała ekspertyzę pn. *Analiza prawidłowości oszacowania⁴⁰ wartości inwestycji Likwidacja szybu „Jan” Etap I i II oraz zgodności zastosowanych procedur z Prawem zamówień publicznych* i wystawiła fakturę na kwotę 3,5 tys. zł netto (4,3 tys. zł brutto). W analizie wykonawca potwierdził prawidłowość postępowania CZOK w zakresie udzielonych zamówień, mających związek z odwadnianiem zrobów pogórnich zlikwidowanej kopalni „Nowa Ruda”.

W dniu 12 września 2013 r. wykonawca opracował ekspertyzę dotyczącą oceny, w świetle przepisów o pomocy publicznej, planowanej dotacji dla CP Bolko, wystawiając fakturę na kwotę 9,0 tys. zł netto (11,1 tys. zł brutto).

(dowód: akta kontroli str. 144-179)

1.4. Dyrektor Oddziału ARP wyjaśnił, że Oddział nie brał udziału w przygotowaniu koncepcji ani we wdrożeniach zaplanowanych w „Strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015”⁴¹ działań dotyczących połączenia spółek (SRK, BSRK

³⁹ Z uwzględnieniem aneksów.

⁴⁰ Przez Centralny Zakład Odwadniania Kopalń Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A., zwany dalej „CZOK” (przyp. NIK).

⁴¹ Zwanej dalej „Strategią”.

i CP Bolko) oraz wydzielenia zakładu CZOK z SRK, nie był również autorem planu wydzielenia z SRK jej zakładu CZOK, jako niezależnej spółki.

(dowód: akta kontroli str. 7-22)

Na podstawie umowy zawartej z Ministrem Gospodarki⁴² w sierpniu 2010 r. Oddział ARP przygotował i przesłał do Departamentu Górnictwa w Ministerstwie Gospodarki opracowanie dot. analizy zasadności wydzielenia CZOK ze struktur SRK S.A., stosownie do zapisów zawartych w Strategii⁴³, stwierdzając w nim brak przesłanek do wydzielenia ze struktur ww. Spółki CZOK oraz zaopiniował, w listopadzie 2010 r., przygotowane przez Główny Instytut Górnictwa⁴⁴ opracowanie pt. „Ocena możliwości zmian w systemach odwadniania kopalń zlikwidowanych w warunkach koniecznego zabezpieczenia czynnych zakładów górniczych przed zagrożeniem wodnym”. Opracowanie zawierało m.in. prognozę kosztów odwadniania w latach 2011-2030 dla poszczególnych rejonów CZOK, z uwzględnieniem trzech wariantów⁴⁵. W wariantcie „0” w latach 2011-2030 całkowite koszty utrzymania rejonów przy średnim poziomie pompowania określono na kwotę 5 497 893,0 tys. zł, a przy zwiększonym dopływie wody dołowej na kwotę 5 822 792,0 tys. zł. W wariantcie „I” założono ograniczenie kosztów, w wyniku spiętrzenia wód dołowych w zbiornikach retencyjnych pompowni głębinowych, z ewentualną likwidacją trzech⁴⁶ pompowni oraz upraszczaniem systemów odwadniania stacjonarnego. Koszt jego realizacji w ww. okresie w porównaniu z wariantem „0” przy średnim poziomie pompowania określono na niższy o 16% (879 836,0 tys. zł), a przy zwiększonym dopływie o 16,2% (940 528,0 tys. zł). Według opinii Oddziału ARP, realizacja tego wariantu może być utrudniona z powodu odmiennej oceny zagrożenia wodnego dla czynnych kopalń, przedstawianego przez te kopalnie i Okręgowe Urzędy Górnicze w stosunku do oceny przedstawionej przez CZOK. Koszt realizacji wariantu „I” w porównaniu z wariantem „0” przy średnim poziomie pompowania był niższy o 15,3% (843 194,0 tys. zł), a przy zwiększonym dopływie o 15,1% (877 777,0 tys. zł). GIG w ww. opracowaniu, w odniesieniu do CP Bolko, przyjął możliwość opracowania koncepcji odwadniania głębinowego z zastosowaniem otworów wielkośrednicowych, odwiercanych do wyrobisk obecnej pompowni.

(dowód: akta kontroli str. 871-892)

1.5. Dyrektor Oddziału ARP wyjaśnił, że Oddział w okresie objętym kontrolą nie prowadził z własnej inicjatywy ani na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, prac koncepcyjnych, analitycznych lub planistycznych, które dotyczyłyby zmian (po 2015 r.) aktualnie funkcjonującego modelu finansowo-organizacyjnego odwadniania wyrobisk nieczynnych zakładów górniczych w celu wypracowania modelu docelowego, a w szczególności finansowania tych zadań ze środków innych niż publiczne.

(dowód: akta kontroli str. 7-22)

W okresie objętym kontrolą pracownicy Oddziału uczestniczyli w pracach Zespołów ds. Upraszczenia Systemów Odwadniania⁴⁷ zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego, powołanych na wniosek Ministra Gospodarki:

- w kwietniu 2007 r. powołano Zespół, którego prace rozpoczęto w czerwcu 2007 r., a zakończyły się w styczniu 2008 r. W posiedzeniach Zespołu uczestniczyli przedstawiciele: SRK - Zakład CZOK, Południowego Koncernu Węglowego S.A., Oddziału ARP, Kompanii Węglowej S.A.⁴⁸ oraz Katowickiego Holdingu Węglowego

⁴² Umowa nr 1/DGA/10001/2008 z dnia 26 lutego 2008 r. dot. monitoringu czynności związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego.

⁴³ Sporządzone na podstawie przygotowanego w marcu 2008 r. na zlecenie SRK S.A. przez firmę zewnętrzną opracowania pn. „Analiza zasadności i skutków połączenia Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. i Bytomskiej Spółki Restrukturyzacji Kopalń Spółka z o.o. ze wskazaniem rekomendowanego sposobu rozwiązań oraz oceny ryzyka związanego z tym połączeniem, a także ustalenie sposobu i terminu wydzielenia odrębnej spółki realizującej zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym, w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń”.

⁴⁴ Zwany dalej „GIG”.

⁴⁵ wariant „0 - bazowy” nie przewidujący większych zmian poza bieżącymi inwestycjami odtworzeniowymi oraz kontynuacją już rozpoczętych inwestycji, wariant „I” – uwzględniający ogólne założenia wariantu „0” wraz z dodatkowymi nakładami i efektami wynikającymi z proponowanych przez CZOK dalszymi upraszczaniami systemów odwadniania, wariant „II” – uwzględniający założenia wariantu „I” oraz przewidujący możliwość rozszerzenia zmian w systemach odwadniania w kierunku odbioru wód przez systemy odwadniania sąsiednich zakładów górniczych.

⁴⁶ „Sosnowiec”, „Paryż” i „Grodziec”.

⁴⁷ Zwanych dalej „ZUSO”.

⁴⁸ Zwanej dalej „KW S.A.”

S.A.⁴⁹ Wynikiem pracy ww. Zespołu było opracowanie pn. „Zweryfikowany program upraszczania systemów odwadniania zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego do roku 2011, będących w strukturach Zakładu CZOK w Czeladzi”, którego integralną część stanowił „Zweryfikowany harmonogram upraszczania odwadniania zlikwidowanych kopalń węgla kamiennego do roku 2011 będących w strukturach Zakładu CZOK w Czeladzi”. W opracowaniu uznano za ekonomicznie uzasadnione i możliwe z hydrogeologicznego i technicznego punktu widzenia wdrożenie przedsięwzięć w 7 rejonach (pompowniach)⁵⁰, polegających m.in. na zmianie systemu odwadniania ze stacjonarnego na głębinowy z całkowitą likwidacją wyrobisk dołowych („Saturn” i „Jan Kanty”), piętrenia wody w zrobach od określonej rzędnej („Paryż”, „Sosnowiec” i „Grodziec”) lub likwidacji pompowni głównego odwadniania i zastąpienie jej przepompownią („Siemianowice”). Koszt wdrożenia zadań (inwestycje oraz koszty likwidacji) w ww. rejonach w latach 2008-2011 oszacowano na kwotę 65 509 tys. zł. Zmiana systemu odwadniania w rejonach „Saturn” i „Jan Kanty” oraz likwidacja rejonu „Powstańców Śląskich–Bytom I” miała się przyczynić do obniżenia kosztów pompowania w ww. rejonach o ok. 16 mln zł/rok. W okresie piętrenia wody koszty odwadniania w trzech rejonach⁵¹ zmniejszą się z tytułu oszczędności na energii elektrycznej o ok. 5,86 mln zł,

- w marcu 2014 r. powołano Zespół, którego zadaniem było przeanalizowanie funkcjonowania systemów odwadniania zlikwidowanych kopalń i opiniowanie proponowanych zmian wraz z rekomendacją wypracowanych rozwiązań. W pracach Zespołu uczestniczyli przedstawiciele: SRK, Oddziału ARP, KW S.A., KHW S.A., Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A., TAURON Wydobycie S.A. oraz zapraszani, w zależności od omawianego tematu przedstawiciele chronionych kopalń⁵². Do grudnia 2014 r. odbyły się cztery posiedzenia ZUSO i trzy połączonych Zespołów ds. Rozpoznawania i Zwalczania Zagrożeń Wodnych CZOK i KWK, z udziałem członków ZUSO. W sprawie grawitacyjnego skierowania wód kopalnianych z pompowni „Powstańców Śląskich –Bytom I” Zakładu CZOK do KWK „Bobrek-Centrum” Zespół, po przeanalizowaniu technicznych i hydrogeologicznych możliwości skierowania wód z pompowni „Powstańców Śląskich - Bytom I” do Kopalni wyraził pogląd, iż w związku ze zmieniającą się sytuacją hydrogeologiczną w otoczeniu czynnych kopalń, zarówno SRK jak i Kopalnia w proponowanych rozwiązaniach powinny uwzględnić obecne i przyszłe odwadnianie Niecki Bytomskiej, po ich likwidacji. Zdaniem Zespołu propozycje SRK i Kopalni w powyższym zakresie powinny opierać się na grawitacyjnym spływie wód, z likwidowanych i zlikwidowanych kopalń, odpowiednio przygotowanymi (wykonanymi) wyrobiskami, do najniższej jej części, tzn. na poziom 930 m Ruchu „Centrum”. Obecnie pomiędzy Kopalnią a SRK trwają rozmowy i prace nad wyborem optymalnego wariantu, przejęcia wód ze zlikwidowanej kopalni przez kopalnię czynną, co spowodowane zostało zmianą planów Kopalni dot. głównego frontu robót przygotowawczych i eksploatacyjnych, w związku z otrzymaniem koncesji na eksploatację złoża w obszarze górniczym „Bobrek-Miechowice 1”, którego eksploatacja uzależniona jest, m.in. od obniżenia przez CZOK zwierciadła wody w zbiorniku W-148/2000 pompowni „Pstrowski”.

(dowód: akta kontroli str. 893-980)

1.6. Prace nad założeniami nowego, rządowego dokumentu programowego, określającego kierunki funkcjonowania górnictwa węgla kamiennego po 2015 r., Oddział ARP rozpoczął w 2013 r. W maju 2013 r. zostało zorganizowane w Oddziale ARP spotkanie z udziałem przedstawicieli m.in. spółek węglowych, SRK, Wyższego Urzędu Górniczego i Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego, którego celem było określenie przez uczestników problemów, które winny zostać ujęte w nowych rozwiązaniach. W trakcie spotkania dyskutowano, m.in. kwestię ewentualnego przekazania spółkom węglowym obowiązku finansowania lub współfinansowania działań mających na celu ochronę należących do nich kopalń czynnych przed zagrożeniem wodnym ze strony kopalń zlikwidowanych. Uznano,

⁴⁹ Zwanego dalej „KHW S.A.”

⁵⁰ „Powstańców Śląskich–Bytom I”, „Saturn i Jan Kanty”, „Siemianowice”, „Paryż”, „Sosnowiec” i „Grodziec”.

⁵¹ „Grodziec”, „Sosnowiec” i „Paryż”.

⁵² KWK „Bobrek-Centrum”, KWK „Sońnica-Makoszowy”, KWK „Kazimierz- Juliusz” i KWK „Knurów-Szczygłowice”.

że w nowym programie i nowych przepisach, należy uwzględnić postanowienie, zgodnie z którym podmiot prowadzący wydobycie w oparciu o nową koncesję na terenach po zlikwidowanych kopalniach ponosił będzie odpowiedzialność za odwadnianie⁵³. W styczniu 2014 r. ARP przekazała do Ministerstwa Gospodarki projekt założeń do projektu nowej ustawy regulującej działalność sektora górnictwa węgla kamiennego, zakładający m.in., że źródłami finansowania działań likwidacyjnych i polikwidacyjnych będą: środki budżetowe, środki pochodzące z części opłaty eksploatacyjnej, środki NFOŚiGW, środki własne SRK oraz inne źródła.

Dyrektor Oddziału ARP podał, że w związku z tym, iż ustawa o funkcjonowaniu górnictwa miała obowiązywać początkowo tylko do końca 2015 r., Ministerstwo Gospodarki podjęło z początkiem 2014 r. prace nad przygotowaniem „nowej ustawy górniczej⁵⁴”, która jako całkiem nowy akt prawny miała obowiązywać po 2015 r. W ustawie tej miały zostać ujęte zagadnienia finansowania tzw. „skutków przeniesionych”, możliwych do sfinansowania środkami budżetowymi, w świetle obowiązującej Decyzji Rady z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla kamiennego. Według wyjaśnień Dyrektora, zainicjowane z początkiem 2014 r. prace były uzgadniane, m.in. ze stroną społeczną, a ARP uczestniczyła w tych pracach, jako jeden z partnerów zaangażowanych w przygotowanie tego dokumentu. Prace te przerwano, kiedy nastąpiła inicjatywa poselska zmiany dotychczas obowiązującej ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, która w konsekwencji doprowadziła do uchwalenia w dniu 22 stycznia 2015 r. ustawy o zmianie ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 oraz niektórych innych ustaw⁵⁵.

(dowód: akta kontroli str. 7-22, 290-294, 320-323, 869)

Według Dyrektora Oddziału ARP, ewentualnemu przyszłemu ograniczeniu wydatkowania środków z budżetu państwa miało służyć zlecenie przez ARP w lutym 2014 r. firmie zewnętrznej wykonania opracowania z zakresu pomocy publicznej w sektorze węglowym w perspektywie lat 2014-2020 pn.: „Analiza obowiązujących i projektowanych regulacji w zakresie udzielania pomocy publicznej”. Na podstawie tej analizy Oddział ARP w maju 2014 r. sporządził własne opracowanie opisujące warunki dopuszczalności pomocy publicznej w sektorze węglowym w perspektywie finansowej lat 2014-2020 w zakresie zasad udzielania pomocy publicznej w Unii Europejskiej, wraz z analizą możliwości pozyskiwania dofinansowania ze środków funduszy europejskich w tym okresie przez przedsiębiorców sektora węglowego. Według opracowania przedsiębiorcy będą mogli ubiegać się o środki pomocowe w trzech z sześciu programów krajowych⁵⁶ oraz w czterech z 16 regionalnych programów operacyjnych (RPO), w tym ze środków finansowych czterech osi priorytetowych RPO Województwa Śląskiego⁵⁷. Opracowanie to zostało przesłane do spółek węglowych, w tym do SRK oraz do Górniczej Izby Przemysłowo-Handlowej i według Dyrektora dotyczyło ogółu zagadnień i możliwości skorzystania przez przedsiębiorstwa górnicze ze środków unijnych.

Dyrektor stwierdził, że zakres ww. zlecenia udzielonego przez Oddział w 2014 r. nie odnosił się wprost do możliwości pozyskiwania przez przedsiębiorstwo górnicze środków na finansowanie, począwszy od 2016 r., procesu odwadniania nieczynnych kopalń bezpośrednio ze środków UE. Według Dyrektora, przedmiotem zlecenia było zbadanie możliwości uzyskania przez sektor węglowy pomocy na projekty związane z ochroną środowiska (ograniczenie emisji metanu, odprowadzanie ścieków czy zagospodarowanie odpadów).

(dowód: akta kontroli str. 290-316)

1.7. W ramach realizacji umów w sprawie monitoringu i wykonywania czynności związanych z restrukturyzacją górnictwa węgla kamiennego oraz dotyczących monitorowania

⁵³ Gdyż jak podano: „Aktualnie, nowy podmiot rozpoczynający wydobycie oczekuje, że SRK będzie w dalszym ciągu realizować odwadnianie, chroniąc wyrobiska należące do nowego podmiotu”.

⁵⁴ Był to projekt ustawy, która pierwotnie miała obowiązywać po 2015 r. i w założeniach miał to być całkiem nowy akt prawny.

⁵⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 143.

⁵⁶ m.in. programy Infrastruktura i środowisko oraz Inteligentny rozwój.

⁵⁷ I - Nowoczesna Gospodarka, IV - Efektywność Energetyczna, Odnawialne Źródła Energii, gospodarka niskoemisyjna, VIII - Regionalne Kadry Gospodarki oparte na wiedzy, X - Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna.

prawidłowości wykorzystania dotacji przez podmioty spoza sektora węglowego⁵⁸ Oddział ARP brał udział w przygotowaniu dokumentów programowych i notyfikacyjnych związanych z uzyskaniem zgody Komisji Europejskiej na udzielenie pomocy państwa sektorowi górnictwa węgla kamiennego oraz niewęglowego.

(dowód: akta kontroli str. 7-17)

1.7.1. W 2006 r. Oddział ARP uczestniczył w procedurze uzyskania zgody Komisji Europejskiej na przedłużenie programu pomocowego z lat 2004-2006 na rok 2007, przygotowując w szczególności:

- projekt *Planu dostępu do zasobów węgla kamiennego oraz plan zamknięcia kopalń w 2007 roku* z 13 listopada 2006 r. wraz z formularzem aplikacyjnym;
- projekt *Informacji dotyczącej przedłużenia pomocy na restrukturyzację dla polskiego przemysłu węglowego* z 21 grudnia 2006 r. wraz z projektem *Uproszczonego formularza notyfikacyjnego*, dotyczącego zgłoszenia istotnej zmiany w funkcjonującym programie – przedłużenia czasu trwania na okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2007 r.

(dowód: akta kontroli str. 337-363)

Według *Planu dostępu do zasobów węgla kamiennego oraz Planu zamknięcia kopalń w 2007 r.*, łączna kwota pomocy publicznej (dotacji, umorzeń zobowiązań, rozłożeń płatności na raty oraz odroczeń płatności) dla podmiotów sektora górniczego przewidziana w 2007 miała wynieść 543 050,7 tys. zł EDB (tj. 443 642,9 tys. zł EDN⁵⁹), z czego kwota pomocy (dotacji) przeznaczonej na dodatkowe prace zabezpieczające pod ziemią, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych - zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym po zakończeniu likwidacji (całość kosztów związanych z odwadnianiem po zakończeniu likwidacji kopalń⁶⁰) miała wynieść 154 716,9 tys. zł EDB (125 320,7 tys. zł EDN). W *Informacjach dotyczących przedłużenia pomocy na restrukturyzację dla polskiego przemysłu węglowego na 2007 r.* z 21 grudnia 2006 r. ww. kwoty podwyższono odpowiednio do 623 294,4 tys. zł EDB (509 651,5 tys. zł EDN) i 181 168,7 tys. zł EDB (146 746,6 tys. zł EDN), które zostały ujęte w wydanej w dniu 27 kwietnia 2007 r. decyzji Komisji Europejskiej nr K(2007)1943 w sprawie pomocy dla polskiego sektora węglowego w latach 2004-2006, udzielanej do końca 2007 r.

Kwota zaplanowanej i zatwierdzonej pomocy (dotacji) dla SRK i BSRK na pokrycie łącznych wydatków (181 168,7 tys. zł) związanych z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym była wyższa od kwoty oszacowanej w *Strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015*⁶¹ na 165 649,4 tys. zł o 15 519,3 tys. zł, tj. ok. 8,6 %.

(dowód: akta kontroli str. 337, 349, 351-378)

Według sprawozdania dla Komisji Europejskiej w zakresie udzielonej pomocy publicznej, w 2007 r. dla polskiego sektora górnictwa węgla kamiennego (sporządzonego przez ARP), w roku tym przekazano pomoc publiczną o wartości 400 217,2 tys. zł EDB, w tym dla SRK i BSRK o wartości łącznej 152 299,8 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 335)

1.7.2. Oddział ARP sporządził i przekazał Ministerstwu Gospodarki 6 sierpnia 2007 r. wstępny projekt formularza celem notyfikacji KE o planowanej pomocy i wsparcia państwa dla przemysłu górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2008-2010. Załącznikiem do formularza było opracowanie pn.: *„Planowane działania restrukturyzacyjne w sektorze górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015”*, w którym podano, że wszystkie zaplanowane działania stanowiły kontynuację rozpoczętych w latach poprzednich

⁵⁸ Sporządzanie innych opracowań, analiz i informacji związanych z CP Bolko.

⁵⁹ Miernikiem pomocy publicznej, jaką otrzymuje przedsiębiorca, jest tzw. ekwiwalent dotacji. Może on być przedstawiony na dwa sposoby: jako ekwiwalent dotacji brutto (EDB) lub netto (EDN). EDB to kwota pomocy, którą otrzymałby beneficjent lub podmiot ubiegający się o pomoc, gdyby uzyskał wsparcie w formie dotacji, bez uwzględnienia opodatkowania podatkiem dochodowym. EDN odzwierciedla wielkość wsparcia z uwzględnieniem wartości podatku dochodowego (rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu obliczania wartości pomocy publicznej - Dz.U. z 2004 r. nr 194, poz. 1983 ze zm.).

⁶⁰ Prowadzonym przez SRK i BSRK.

⁶¹ Przyjętej przez Radę Ministrów w dniu 31 lipca 2007 r.

(do 31 grudnia 2006 r.) działań restrukturyzacyjnych i były skutkiem przyjętych wówczas rozwiązań. Łączną wartość pomocy publicznej państwa w latach 2008-2015 oszacowano w ww. formularzu na 5 552 814,3 tys. zł, (5 949 851,4 tys. zł EBD), natomiast w załączniku całkowitą kwotę wsparcia na pokrycie zadań dotyczących zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji realizowanych w przedsiębiorstwach górniczych⁶², oszacowano na 1 300 000,00 tys. zł⁶³. Ponadto wskazano, że likwidację kopalń rozpoczętą po dniu 31 grudnia 2006 r. finansować będą przedsiębiorstwa górnicze ze środków własnych.

(dowód: akta kontroli str. 379-383, 385-386, 392-394, 404)

Według *Strategii działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015* z 31 lipca 2007 r., wpływ przyjętej *Strategii* na budżet państwa oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁶⁴ w latach 2008-2015 będzie wynosił 2 689 500,0 tys. zł, w tym 1 280 000,0 tys. zł⁶⁵ z tytułu zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji realizowanych w przedsiębiorstwach górniczych. W części 8 *Strategii* uszczegółowiono, że skutki finansowe decyzji podjętych w latach ubiegłych dotyczące pracowników górnictwa wynosić będą 1 202 000,0 tys. zł, koszty restrukturyzacji kopalń oszacowano na 1 450 000,0 tys. zł, a koszty obligatoryjnych zadań wynikających z projektu ustawy⁶⁶ oszacowano na 37 500,0 tys. zł⁶⁷. W *Strategii* wskazano, że wszelkie koszty związane z prowadzeniem likwidacji kopalni, rozpoczętej po 31 grudnia 2006 r. będą finansowane z funduszu likwidacji zakładu górniczego w rozumieniu prawa geologicznego i górniczego. Ww. opisane założenia *Strategii* wraz z kosztami jej wprowadzenia zostały podtrzymane w *Programie działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015* (według tekstu jednolitego z grudnia 2011 r.⁶⁸).

(dowód: akta kontroli str. 420-450)

W dniu 31 października 2007 r. Oddział ARP przekazał Ministerstwu Gospodarki projekt odpowiedzi na pytania zadane przez KE w sprawie notyfikacji pomocy i wsparcia, w którym dokonano rozdziału i uszczegółowienia nakładów na planowane działania na dwa okresy: lata 2008-2010 - czyli do końca stosowania Rozporządzenia Rady (WE) 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego oraz lata 2011-2015, a także zaprezentowano dane o skutkach finansowych ustawy o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015, po 31 grudnia 2010 r.

(dowód: akta kontroli str. 406-409)

Całkowity budżet programu pomocy państwa dla polskiego sektora węglowego w latach 2008-2010 zaakceptowany decyzją KE nr K(2008)864 z 2 kwietnia 2008 r. został ustalony na kwotę 1 305 598,5 tys. zł⁶⁹ EDB, z czego 480 000,0 tys. zł EDB na dodatkowe prace zabezpieczające pod ziemią, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych⁷⁰ realizowane przez BSRK (do 2008 r.) i SRK (w latach 2008-2010), co było kwotą zgodną z zapisami *Strategii*. W decyzji KE przytoczyła nazwy jednostek produkcyjnych zlikwidowanych całkowicie (15) lub częściowo (10) do 1 stycznia 2007 r.⁷¹.

(dowód: akta kontroli str. 410-419)

⁶² Z uwzględnieniem środków na ratownictwo górnicze (CSRG).

⁶³ Tj. rocznie 162 500,00 tys. zł, w opracowaniu podano też, że zgodnie z projektem ustawy (o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015 oraz szczególnych uprawnieniach gmin górniczych, przyjętym przez Radę Ministrów 31 lipca 2007 r.) z kwoty rocznie przeznaczonej na ww. cel (pompowanie wód) 10% ogółu kosztów będzie finansowanych z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, natomiast 90% kosztów – ze środków dotacji budżetowej.

⁶⁴ Zwany dalej „NFOŚiGW”.

⁶⁵ Rocznie 160 000,0 tys. zł, w tym 16 000,0 tys. zł ze środków NFOŚiGW.

⁶⁶ Monitorowanie procesów restrukturyzacyjnych przez ARP oraz koszt wykonania studium wykonalności projektu dotyczącego czystych technologii węglowych.

⁶⁷ 6 000,0 tys. zł w 2008 r. oraz po 4 500,0 tys. zł w latach 2009-2015.

⁶⁸ Obejmującego zmiany we wcześniejszej *Strategii* dokonane przez RM w dniach 24 lipca 2009 r., 11 sierpnia 2009 r. i 7 października 2011 r.

⁶⁹ 583 437,0 tys. zł w 2008, 366 098,8 tys. zł w 2009 i 356 062,7 tys. zł w 2010 r.

⁷⁰ Tj. rocznie 160 000,0 tys. zł.

⁷¹ Wśród tych jednostek nie była wymieniona KWK Kazimierz-Juliusz.

Według sprawozdań dla Komisji Europejskiej⁷² udzielona przez państwo w latach 2008-2010 pomoc publiczna dla sektora górnictwa węgla kamiennego wyniosła łącznie 1 345 417,22 tys. zł EDB i przekroczyła notyfikowaną wartość pomocy o 39 818,72 tys. zł EDB, tj. o 3,05% budżetu notyfikowanego programu pomocy publicznej.

Pomoc publiczna przeznaczona na dodatkowe prace zabezpieczające pod ziemią, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych⁷³ w roku 2008 wyniosła 147 217,5 tys. zł EDB i była niższa od zatwierdzonej o 12 782,5 tys. zł, natomiast w latach 2009 i 2010 wyniosła, odpowiednio 168 297,5 tys. zł i 173 818,2 tys. zł i była wyższa od notyfikowanej o 8 297,5 tys. zł i 13 818,2 tys. zł.

Ww. przekroczenia mieściły się w granicach do 20% notyfikowanego budżetu programu pomocowego, w związku z czym, stosownie do art. 4 ust. 1 rozporządzenia Komisji (WE) Nr 794/2004 z 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) Nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady zastosowania artykułu 93 Traktatu WE⁷⁴, nie są uznawane za zmianę pomocy istniejącej i nie było obowiązku ich notyfikowania Komisji Europejskiej.

(dowód: akta kontroli str. 335)

1.7.3. Dokumentacja dotycząca notyfikacji Komisji Europejskiej pomocy i wsparcia dla sektora górnictwa węgla kamiennego w latach 2011-2015 była przygotowywana przez Oddział ARP i przekazywana Ministerstwu Gospodarki. Dokumentacja obejmowała roboczy projekt formularza notyfikacyjnego wraz trzema załącznikami, który dotyczył:

- pomocy publicznej w kwocie 168 301,3 tys. zł (168 301,3 tys. zł EDB) skierowanej do przedsiębiorstw prowadzących eksploatację węgla⁷⁵;
- wsparcia wypłacanego przez ZUS w wysokości 786 061,9 tys. zł (786 061,9 tys. zł EDB)⁷⁶;
- wsparcia skierowanego dla SRK⁷⁷ w łącznej kwocie 1 541 356,7 tys. zł (1 541 356,7 tys. zł EDB) na pokrycie kosztów nadzwyczajnych, wynikających z zamknięcia kopalń przed 1 stycznia 2007 r., w tym na pompowanie wody 995 870,8 tys. zł (995 870,8 tys. zł EDB)⁷⁸, co było kwotą wyższą o ok. 24,5% od wartości przewidzianej na lata 2011-2015 w zapisach rządowej *Strategii (Programie) działalności górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2007-2015*.

Łączna wartość przewidzianej do notyfikacji pomocy i wsparcia wyniosła 2 495 719,9 tys. zł (2 495 719,9 tys. zł EDB), co stanowiło ok. 153,8% łącznej kwoty przewidzianej na ten cel, wynikającej z pkt 8 *Strategii* na lata 2011-2015, tj. 1 622 500,0 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 431-432, 449-459, 464-465, 467, 479)

W okresie od lipca 2011 r. do marca 2012 r. Oddział ARP przekazywał Ministerstwu Gospodarki informacje uzupełniające, dotyczące procesu notyfikacji KE o programie pomocy na lata 2011-2015, w tym dane finansowe korygujące wcześniejsze wartości pomocy publicznej: wartość pomocy skierowanej do przedsiębiorstw prowadzących eksploatację węgla zmniejszono do kwoty 165 845,2 tys. zł (165 845,2 tys. zł EDB)⁷⁹, wartość wsparcia dla SRK zmniejszono do kwoty 1 540 285,9 tys. zł (1 540 285,9 tys. zł EDB)⁸⁰, a wartość wsparcia wypłacanego przez ZUS ustalono na 747 163,9 tys. zł (747 163,9 tys. zł EDB). Tym samym ogólna wartość notyfikowanej pomocy i wsparcia

⁷² Sporządzonych przez Oddział ARP.

⁷³ Na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym.

⁷⁴ Dz. U. UE L140 z 30.04.2004 r.

⁷⁵ Tj. Dotacji przeznaczonych na pokrycie kosztów naprawiania szkód wywołanych ruchem zlikwidowanych całkowicie lub częściowo zakładów górniczych, w tym powstałych w wyniku reaktywacji starych zrobów.

⁷⁶ Na pokrycie kosztów ekwiwalentów za węgiel w naturze dla emerytów i rencistów z kopalń zlikwidowanych przed 1 stycznia 2007 r.

⁷⁷ W formie dotacji bezpośrednich oraz zwolnień z opłat i kar.

⁷⁸ 200 000,0 tys. zł w 2011 i 2012 r., 199 650,1 tys. zł w 2013 r., 196 240,6 tys. zł w 2014 r. i 199 980,1 tys. zł w 2015 r., co było kwotami wyższymi od rocznych kwot przewidzianych zapisami *Strategii* z 2011 r. (160 000,0 tys. zł rocznie).

⁷⁹ W tym wartość pomocy dla KWK Kazimierz-Juliusz na pokrycie kosztów usuwania szkód górniczych na terenie byłego Ruchu Juliusz miała wynieść w latach 2011-2015 4 200,0 tys. zł.

⁸⁰ W tym 995 870,8 tys. zł dla SRK na zabezpieczenie kopalń przed zagrożeniem wodnym.

została określona przez ARP na 2 453 295,0 tys. zł (2 453 295,0 tys. zł EDB), co było kwotą wyższą od łącznej kwoty przewidzianej na ten cel w pkt 8 *Strategii* o ok. 51,2%.

(dowód: akta kontroli str. 486-488, 491-492, 498-501, 505-507)

Ostatecznie łączny budżet pomocy publicznej na lata 2011-2015, uznanej przez Komisję Europejską⁸¹ za zgodną z rynkiem wewnętrznym, został ustalony na 2 453 194,9 tys. zł (2 453 194,9 tys. zł EDB), z czego 165 845,2 tys. zł przeznaczone zostało dla Kompanii Węglowej SA i Katowickiej Grupy Kapitałowej⁸², 1 540 185,8 tys. zł dla SRK, w tym 995 870,8 tys. zł na zabezpieczenie kopalń przed zagrożeniem wodnym, a 747 163,9 tys. zł na wypłatę ekwiwalentów finansowych z tytułu prawa do bezpłatnego węgla.

Ww. decyzja Komisji Europejskiej nie obejmowała pomocy publicznej udzielonej SRK z przeznaczeniem na dokapitalizowanie KWK Kazimierz-Juliusz Sp. z o.o.

(dowód: akta kontroli str. 508, 512-513, 528-532)

Według sprawozdań dla Komisji Europejskiej udzielona przez państwo w latach 2011-2013 pomoc publiczna dla sektora górnictwa węgla kamiennego wyniosła łącznie 1 226 571,4 tys. zł EDB i była niższa od zatwierdzonej wartości pomocy o 221 759,6 tys. zł EDB.

Pomoc publiczna przeznaczona na dodatkowe prace zabezpieczające pod ziemią, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych⁸³ w roku 2011 i 2012 wyniosła 186 370,8 tys. zł EDB oraz 193 136,6 tys. z EDB i była niższa od zatwierdzonej o 13 629,2 tys. zł i 6 863,4 tys. zł. W 2013 r. wyniosła ona 200 682,3 tys. zł i była wyższa od zatwierdzonej o 1 032,2 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 335)

Odnosząc się do przyczyn rozbieżności w wysokości zaplanowanej na lata 2011-2015 kwoty pomocy publicznej dla sektora górnictwa węgla kamiennego ogółem oraz w części dotyczącej wyłącznie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w stosunku do kwot wynikających z przyjętej w 2007 r. rządowej *Strategii*, Koordynator Zespołu Monitorowania Pomocy Publicznej Oddziału ARP wyjaśniła, że kwoty ujęte w *Strategii* zostały skalkulowane w 2007 r. według poziomu cen z tego roku i nie podlegały późniejszej aktualizacji, w szczególności o stopę inflacji oraz z tytułu zmian zakresu rzeczowego i kosztowego realizowanych zadań. Jak wyjaśniła, kwoty zamieszczone w pierwotnej wersji formularza notyfikacyjnego, jak i skorygowane później w informacjach dodatkowych, wynikały ze zgłoszonego przez spółki węglowe, zweryfikowanego zapotrzebowania na środki budżetowe.

(dowód: akta kontroli str. 607-610)

1.7.4. W latach 2006-2012 Oddział ARP nie realizował czynności związanych z notyfikacją Komisji Europejskiej projektu ustawy, przewidującego wsparcie finansowe dla CP Bolko. Zgodnie z opinią Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów nr 1/2006/P/Ach z 9 stycznia 2006 r., udzieloną w oparciu o informacje przedstawione we wniosku Ministerstwa Gospodarki, wsparcie dla CP Bolko przewidziane w projekcie ustawy⁸⁴, stanowiącej projekt programu pomocowego pn.: *„Dotacje dla przedsiębiorstw, zakładów górniczych (...), a także dla Centralnej Pompowni Bolko Sp. z o.o.”*, na ww. lata nie spełniało wszystkich przesłanek art. 87 ust. 1 TWE i tym samym nie stanowiło pomocy publicznej, jednakże Prezes UOKiK zaproponował, aby w celu uzyskania całkowitej pewności notyfikować KE projekt przedmiotowej ustawy, zgodnie z art. 88 TWE, w trybie określonym w ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 r. o *postępowaniu w sprawach pomocy publicznej*⁸⁵.

(dowód: akta kontroli str. 533-540, 598)

⁸¹ Decyzją K(2011)8280 z 23 listopada 2011 r. z uwzględnieniem treści korekty z 7 grudnia 2012 r. – C(2012)8947 final.

⁸² W tym, 4 200,0 tys. zł pomocy dla KWK Kazimierz-Juliusz wyłącznie na pokrycie kosztów usuwania szkód górniczych na terenie byłego Ruchu Juliusz.

⁸³ Na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym.

⁸⁴ o dotacji dla przedsiębiorstw, zakładów górniczych oraz zakładu górniczo-hutniczego, które wydobywają sól, rudy cynku i ołowiu, a także dla Centralnej Pompowni Bolko Sp. z o.o.

⁸⁵ Dz. U. z 2007 r. nr 59, poz. 404 ze zm., zwana dalej „ustawą o pomocy publicznej”.

W dniu 16 listopada 2012 r. Prezes UOKiK w opinii do projektu kolejnej ustawy o *dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów*, przewidującej udzielenie dotacji, m.in. dla CP Bolko wskazał, że zaplanowana dotacja stanowi pomoc publiczną, o której mowa w art. 107 ust. 1 TFUE podając, że może być ona uznana za zgodną z rynkiem wewnętrznym UE na podstawie art. 107 ust. 3 lit c TFUE, oraz że podlega ona notyfikacji Komisji Europejskiej jako pomoc indywidualna w trybie art. 20 ustawy o *pomocy publicznej*.
(dowód: akta kontroli str. 541-548)

Dnia 12 września 2013 r. Oddział ARP uzyskał ekspertyzę dotyczącą oceny planowanej dotacji dla CP Bolko w świetle przepisów o pomocy publicznej. Celem ekspertyzy miało być dokonanie dodatkowej oceny w oparciu o projekt ustawy o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów wraz z uzasadnieniem i inną korespondencją, celem ustalenia czy przewidywana dotacja dla ww. przedsiębiorcy będzie stanowiła (lub nie) pomoc publiczną w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁸⁶. W podsumowaniu ekspertyzy stwierdzono, że planowana w ww. projekcie ustawy dotacja dla CP Bolko nie stanowi pomocy publicznej, jednakże w związku z wątpliwościami w tym zakresie zawartymi w opinii Prezesa UOKiK uznano za zasadne dokonanie notyfikacji Komisji Europejskiej w celu uzyskania pewności prawnej, iż dotacja nie stanowi pomocy publicznej.
(dowód: akta kontroli str. 533-538)

We wrześniu i październiku 2013 r. Oddział ARP za pośrednictwem Ministerstwa Gospodarki opracował oraz przekazał UOKiK szczegółowe informacje o charakterze technicznym, ekonomicznym i historycznym na temat dotychczasowego funkcjonowania CP Bolko oraz sektora górnictwa węgla kamiennego i systemu odwadniania kopalń⁸⁷.

(dowód: akta kontroli str. 553-571)

W treści uzasadnienia, zawartego we wniosku notyfikującym Komisji Europejskiej program pn. *Owadnianie Niecki Bytomskiej*, podano m.in., że w celu zapewnienia przejrzystości finansowania zadań odwadniających, ze spółki Orzeł Biały S.A. została wyodrębniona spółka Pumech-Orzeł Sp. z o.o. Dalej poinformowano, że Pumech-Orzeł Sp. z o.o. utworzyła następnie spółkę zależną - CP Bolko i wskazano, że wyłącznym zadaniem ostatniej z tych spółek jest prowadzenie odwadniania Niecki Bytomskiej w celu zapewnienia bezpieczeństwa w rejonie. Podano, że CP Bolko nie prowadzi żadnej innej działalności, w tym gospodarczej, wobec czego nie generuje ona żadnego dochodu (jedynym źródłem jej finansowania jest dotacja). Dalej, na podstawie informacji Oddziału ARP, w uzasadnieniu wskazano, że usługi w zakresie odwadniania wyrobisk (obsługa pompowni), remontów i modernizacji istniejących urządzeń, jak również wykonywania innych usług pomocniczych świadczą podmioty wyłonione w drodze postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w trybie określonym w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. *Prawo zamówień publicznych*⁸⁸.

(dowód: akta kontroli str. 553-571, 579-587, 599-606)

W oparciu o ww. projekt, wyjaśnienia i informacje UOKiK zgłosił Komisji Europejskiej w dniu 30 października 2013 r. program pomocy CP Bolko pn. *Owadnianie Niecki Bytomskiej* zaznaczając w formularzu notyfikacyjnym, że jest to środek niestanowiący pomocy, zgłaszany Komisji dla celów pewności prawnej. Do formularza został dołączony załącznik zawierający informacje na temat przeznaczenia środka, formy i zasad finansowania, przewidzianego budżetu na lata 2014-2020 (16 000,0 tys. zł rocznie), zasad działania centralnego systemu odwadniania Niecki oraz uzasadnienie braku występowania pomocy publicznej w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.

⁸⁶ Poprzednio art. 87 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską.

⁸⁷ W szczególności 28 września 2013 r. Oddział poinformował Ministerstwo Gospodarki, że ponoszone przez CP Bolko koszty zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym mogłyby być uwzględnione w kategorii kosztów wymienionych w pkt 1 lit g Załącznika do Decyzji Rady z dnia 10 grudnia 2010 r. w sprawie pomocy państwa ułatwiającej zamykanie niekonkurencyjnych kopalń węgla (2010/787/UE) jako „dodatkowe podziemne prace zabezpieczające, wynikające z zamknięcia jednostek produkcyjnych węgla” oraz, że w przyjętym w lipcu 2007 r. programie rządowym pn. „Strategia działalności górnictwa węgla (...)” zapisano, że CZOK (należący do SRK) podejmie działania mające na celu przejęcie zadań CP Bolko. 17 października 2013 r. Oddział wniósł własne uwagi do komentarzy UOKiK, w tym dotyczące opisu wylaniania wykonawców usług przez CP Bolko.

⁸⁸ Dz. U. z 2013 r., poz. 907 ze zm., zwanej dalej „Pzp”.

W dniu 14 lipca 2014 r., w związku z trwającą procedurą notyfikacyjną, Oddział ARP przekazał KE dodatkowe informacje w odpowiedzi na pytania Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji KE dotyczące programu *Odwadniania Niecki Bytomskiej*. Wśród ww. informacji, przedstawiono m.in. sposób realizowania w Polsce podobnych prac odwadniających, np. w zlikwidowanych kopalniach węgla kamiennego, wykonywanych przez SRK.

(dowód: akta kontroli str. 540-552, 572-587)

Na podstawie wniosku i uzyskanych informacji Komisja Europejska 15 października 2014 r. podjęła decyzję⁸⁹ w sprawie pomocy dla prac odwadniających w szybach zlikwidowanych kopalni rud cynku i ołowiu na terenie Niecki Bytomskiej uznając, że przedmiotowy środek nie stanowi pomocy państwa, bowiem nie stanowi on selektywnej pomocy dla CP Bolko.

(dowód: akta kontroli str. 588-597)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

Monitoring zadań wykonywanych przez beneficjentów dotacji

Opis stanu
faktycznego

2.1. Oddział w każdym roku objętym kontrolą dysponował opracowanymi w uzgodnieniu z Departamentem Górnictwa Ministerstwa Gospodarki i zatwierdzonymi przez Sekretarza lub Podsekretarza Stanu, kryteriami przyznawania dotacji budżetowej na finansowanie zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz kosztów ogólnego zarządu⁹⁰.

W kryteriach odnoszących się do SRK określono priorytety weryfikowania planów i przyznawania dotacji, podając m.in. kolejność ich finansowania – w odniesieniu do działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń (w latach 2009-2014):

*„- zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym po ich likwidacji, w tym na uproszczenie systemów odwadniania z użyciem pompowych agregatów głębinowych i integrację zakładów odwadniania tych kopalń,
- likwidacja infrastruktury kopalni, pozostałej po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego oraz w wyniku uproszczenia systemów odwadniania,
- rekultywacja terenów pogórnich, które są szczególnie uciążliwe dla społeczności lokalnej i ochrony środowiska naturalnego, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności kontynuacji rekultywacji rozpoczętej w latach ubiegłych,
- utrzymywanie obiektów niezbędnych do realizacji działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalni”.*

W Kryteriach określonych, m.in. dla CP Bolko, jako priorytety weryfikowania planów i przyznawania dotacji podano – w odniesieniu do działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego: *„1. zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, 2. wykonywanie prac zabezpieczających oraz przedsięwzięć zapobiegających zagrożeniom po zakończeniu likwidacji zakładów górniczych”.*

Niezależnie od ww. priorytetów w Kryteriach zapisano, że *„ze środków budżetowych finansowane będą koszty opracowania, wymaganych odrębnymi przepisami, projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją ww. zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń i działań wykonawczych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz koszty ogólnego zarządu zakładu wchodzącego w skład przedsiębiorstwa górniczego,*

⁸⁹ Nr C(2014) 7283 final.

⁹⁰ Kryteria opracowane dla SRK S.A jak również dla przyznawania dotacji budżetowej dla: Kopalni Soli „Wieliczka” S.A., Kopalni soli „Bochnia” Sp. z o.o., Centralnej Pompowni „Bolko” Sp. z o.o. oraz dla Zabytkowej Kopalni Węgla Kamiennego „GUIDO” w Zabrze.

o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy, realizującego zadania likwidacyjne i polikwidacyjne oraz koszty ogólnego zarządu przedsiębiorstwa górniczego, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy (...), związane wyłącznie z prowadzonymi zadaniami likwidacyjnymi i działaniami polikwidacyjnymi”.

(dowód: akta kontroli str. 1248-1308)

Dyrektor Oddziału ARP wyjaśnił, że ww. kryteria przyznawania dotacji budżetowej stanowiły dokumenty wewnętrzne Oddziału, były konieczne dla prawidłowej oceny i weryfikacji dokumentów przesyłanych ze Spółek i nie były przesyłane do podmiotów ubiegających się o dotację budżetową.

(dowód: akta kontroli str. 870)

2.2. CP Bolko w „Rocznych planach działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji byłych zakładów górniczych – Zakładów Górniczo-Hutniczych w Bytomiu” oraz we wnioskach o dotację budżetową wnioskowała odpowiednio o następujące kwoty dotacji: 12 mln zł na 2007 r.; 12 mln na 2008 r.; 12 mln zł na 2009 r.; 10 mln zł na 2010 r.; 14 mln zł na 2011 r.; 16 mln zł na 2012 r.; 16 mln zł na 2013 r. i 16 mln na 2014 r.

Z powyższych kwot na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym⁹¹, Spółka wnioskowała o następujące kwoty: 11,2 mln zł na 2007 r.; 11,1 mln zł na 2008 r.; 11,1 mln zł na 2009 r.; 9,3 mln zł na 2010 r.⁹²; 13,1 mln zł na 2011 r.; 14,8 mln zł na 2012 r.; 14,8 mln zł na 2013 r. i 14,7 mln zł na 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 1362-1369)

Na realizację zadania dot. odwadniania wyrobisk kopalnianych CP Bolko wnioskowała o następujące kwoty dotacji: 9,9 mln zł na 2007 r.; 10,2 mln zł na 2008 r.; 10,6 mln zł na 2009 r.; 9,3 mln zł na 2010 r.⁹³; 12,6 mln zł na 2011 r.; 13,4 mln zł na 2012 r.; 14,2 mln zł na 2013 r.; 14,0 mln zł na 2014 r. W wyniku weryfikacji ww. planów przez Oddział ARP, na realizację powyższego zadania przyznano następujące kwoty dotacji: 9,9 mln zł na 2007 r.; 10,2 mln zł na 2008 r.; 10,6 mln zł na 2009 r.; 9,5 mln zł na 2010 r.; 12,6 mln zł na 2011 r.; 13,4 mln zł na 2012 r.; 14,0 mln zł na 2013 r. i 13,8 mln zł na 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 772-779, 1362-1369)

Według zgłaszanego przez SRK zapotrzebowania na realizację zadań ujętych w „Rocznych planach działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń – zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w Centralnym Zakładzie Odwadniania Kopalń”, SRK wnioskowała o następujące kwoty dotacji budżetowej na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym⁹⁴: 176,4 mln zł na 2007 r.; 163,1 mln zł na 2008 r.; 173,3 mln zł na 2009 r.; 178,9 mln zł na 2010 r.; 226,0 mln zł na 2011 r.; 267,4 mln zł na 2012 r.; 278,7 mln zł na 2013 r. i 235,5 mln zł na 2014 r.

Po weryfikacji przez Oddział ARP złożonych przez SRK planów na działania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym kwoty dotacji wynosiły: 151,1 mln zł na 2007 r.; 147,4 mln zł na 2008 r.; 142,3 mln zł na 2009 r.; 172,2 mln zł na 2010 r.; 184,6 mln zł na 2011 r.; 191,6 mln zł na 2012 r.; 198,1 mln zł na 2013 r. i 192,5 mln zł na 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 1509-1512)

W latach 2007-2014 SRK i CP Bolko przesyłały do Oddziału ARP celem weryfikacji Roczne plany działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń (zakładów górniczych)⁹⁵ oraz aneksy do Zaktualizowanych rocznych planów, wnioskując w nich, m.in. o przyznanie

⁹¹ Składały się na nie trzy zadania: odwadnianie wyrobisk kopalnianych, eksploatacja rurociągów zrutowych oraz stacji uzdatniania wód dołowych oraz dozór przy wykonywaniu robót.

⁹² Kwota wg wniosku złożonego przez Spółkę w dniu 14 stycznia 2010 r., zmodyfikowana przez Spółkę do kwoty 9,8 mln zł we wniosku odpowiednio z 29 stycznia 2010 r. i 5 lutego 2010 r.

⁹³ Kwota wg wniosku złożonego przez Spółkę w dniu 14 stycznia 2010 r., zmodyfikowana przez Spółkę do kwoty 9,5 mln zł we wniosku odpowiednio z dnia 29 stycznia 2010 r. i 5 lutego 2010 r.

⁹⁴ Dotyczy pierwszego planu działań, przedłożonego Ministrowi Gospodarki do akceptacji.

⁹⁵ Dla SRK CZOK nosił on nazwę „Roczny plan działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń – zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w Centralnym Zakładzie Odwadniania Kopalń, obejmujący rejon pompowania wód dołowych „Saturn”, „Sosnowiec”, „Paryż”, „Porąbka-Klimontów”, „Grodziec”, „Katowice”, „Niwka-Modrzejów”, „Kleofas”, „Siemianowice”, „Jan Kanty”, „Gliwice”, „Pstrowski”, „Szombierki”, „Powstańców-Śląskich – Bytom I”, „Jowisz”, „Bobrek – Miechowice”, „Dębieńsko” i „Nowa Ruda”, dla CP „Bolko” Sp. z o.o. „Roczny plan działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji byłych zakładów górniczych – Zakładów Górniczo-Hutniczych w Bytomiu realizowanych przez Centralną Pompownię „Bolko” Sp. z o.o. w Bytomiu”.

dotatkowych środków na dany rok, zmianę (zmniejszenie) kwoty dotacji budżetowej, w tym możliwość zmian odpowiednio w zakresach rzeczowych i finansowych poszczególnych zadań i podzadań.

Roczny plan (...) zawierał m.in.: harmonogram zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym wraz z dozorem, harmonogram opracowania wymaganych na podstawie odrębnych przepisów projektów, dokumentacji opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją zadań ujętych w ww. planie, specyfikację kosztów ogólnego zarządu z podziałem na nazwy planowanych zadań, miesiąc ich wykonania i kwoty potrzebne do ich sfinansowania (do poniesienia z dotacji budżetowej w danym roku) oraz pisemne uzasadnienie konieczności wykonania poszczególnych zadań.

(dowód: akta kontroli str. 1309-1361, 1362-1369, 1424-1447)

2.3. Oddział ARP dokonywał weryfikacji przedkładanych przez CP Bolko Rocznych planów działań oraz złożonych do nich w trakcie roku aneksów. Weryfikacja obejmowała zakres rzeczowy i finansowy zadań i podzadań, dokonywano jej w formie pisemnej, każdorazowo sporządzając protokół z weryfikacji. Oddział ARP w wyniku weryfikacji ww. dokumentów zmniejszył zakres finansowy planowanych zadań i zaproponował nie przyznać dotacji budżetowych przeznaczonych, m.in. na:

- w 2011 r. (w Rocznym planie działań) w kosztach ogólnego zarządu - kwoty 20,0 tys. zł z tyt. wypłaty roszczeń, proponując przeznaczyć ją na pokrycie części kosztów wynikających z tytułu opłaty ekologicznej;
- w 2012 r. (w aneksie nr 1) w pozycji „*inne koszty administracyjno-gospodarcze*” - w łącznej kwocie 25,0 tys. zł, z czego: 15,0 tys. zł na pełnienie przez podmiot zewnętrzny specjalistycznego nadzoru ze strony CP Bolko nad wykonywanymi pracami, proponując aby w trakcie prowadzonych badań i odwiertów nadzór nad tymi pracami wykonywał w ramach obowiązków służbowych Kierownik Ruchu Zakładu CP Bolko oraz 10,0 tys. zł na konsultacje, opinie, doradztwo, gdyż Spółka nie przedstawiła czego będą one dotyczyły;
- w 2013 r. - łącznie kwoty 348,9 tys. zł, w tym:
 - 281,7 tys. zł (w Rocznym planie działań) w ramach zadania „*Remonty modernizacje urządzeń i obiektów*” - kwoty 250,0 tys. zł na prace naprawcze przy osadnikach nr 1 i 2 w związku z zapadliskami na Stacji oczyszczania wód kopalnianych, do czasu opracowania „*Uzupełniającej ekspertyzy technicznej dot. stanu technicznego osadników wód kopalnianych nr 1 i 2 (...)*” i wydania przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego w Piekarach Śląskich decyzji, nakazującej wykonanie określonych robót budowlanych, kwoty 31,7 tys. zł w pozycji „*inne koszty administracyjno-gospodarcze*”, tj. wynagrodzenie osoby, która w przypadku zorganizowania przez Spółkę postępowania o udzielenie zamówienia publicznego na wywóz szlamu prowadzić będzie w imieniu CP Bolko, m.in. ewidencję pojazdów wywożących odpad (7,2 tys. zł) oraz aktualizację i uzupełnienie „*Operatu szacunkowego składników rzeczowego majątku trwałego spółki pod nazwą Centralna Pompownia „Bolko” Sp. z o.o. (...)*” w aspekcie ewentualnego przejęcia realizowanych przez nią zadań przez SRK (24,5 tys. zł);
 - 67,9 tys. zł (w aneksie nr 2 do Zaktualizowanego planu działań) w pozycji „*inne koszty administracyjno-gospodarcze*” - zlecenie podmiotowi zewnętrznemu analiz kwestii związanych z dotacją budżetową przekazywaną CP Bolko, w kontekście prac nad nową ustawą o dotacji (47,9 tys. zł) i zlecenie weryfikacji „*Operatu szacunkowego składników rzeczowego majątku trwałego (...)*” – 20,0 tys. zł.
- w 2014 r. - kwoty 154,0 tys. zł przeznaczonej na zwiększenie zakresu finansowego zadania „*remonty i modernizacje urządzeń i obiektów*” pozycja „*Remonty pomp OW 250*” (remont kapitalny pompy nr 6). W uzasadnieniu Oddział ARP podał, że pompa ta na koniec sierpnia 2014 r. miała przepracowane 20 236 pompogodzin, podczas gdy zgodnie z rozdziałem III pkt. 6 „*Instrukcji nr 11/A/MP przeprowadzania okresowych przeglądów pomp głównego odwadniania typu OW 250 na poziomie 124,9 m CP „Bolko” z dnia 10 grudnia 2010 r.*”, remont kapitalny przeprowadza się po przepracowaniu przez pompę 30 000 pompogodzin. Ponadto Spółka planowała zakup nowej pompy nr 4. Z przedstawionego przez Spółkę zestawienia, dot. przeprowadzonych remontów pomp

OW 250 zabudowanych w pompowni głównego odwadniania CP Bolko, wynikało, że ostatni remont pompy nr 4, którą Spółka planowała zastąpić nową pompą przeprowadzono w marcu 2010 r., a na koniec września 2014 r. przepracowała ona 12 277 pompogodzin. Pozostałe 11 pomp, wg stanu na dzień 30 września 2014 r., miały przepracowane średnio 3 143 pompogodzin. Oddział ARP odrzucił propozycję zwiększenia środków na remont pompy nr 6 i zaproponował, aby Spółka zakupiła nową pompę OW 250 (nr 4) zabudowaną w miejsce pompy nr 6.

W pozostałych latach Oddział ARP w protokołach weryfikacji Rocznych planów i aneksów do zaktualizowanych rocznych planów nie wniósł uwag ani zastrzeżeń co do zakresów rzeczowych i finansowych określonych w ww. dokumentach i przyznał Spółce na poszczególne zadania kwoty dotacji, zgodne z tymi o jakie Spółka wnioskowała.

(dowód: akta kontroli str. 772-779, 1362-1369, 1390-1423)

Zakres rzeczowy zadań koniecznych do wykonania, w latach objętych kontrolą, w ramach odwadniania wyrobisk prowadzonego przez CP Bolko obejmował od 8 do 16 pozycji, których największe koszty dotyczyły: kosztów zużycia energii elektrycznej, prowadzenia prac odwadniających wyrobiska po nieczynnych kopalniach rud cynku i ołowiu urządzeniami CP Bolko wraz z oczyszczaniem i zrzutem wód do rzeki Brynicy⁹⁶, remontów, modernizacji urządzeń i obiektów CP Bolko⁹⁷, opłaty ekologicznej z tytułu zrzutu wód do rzeki Brynicy, analiz chemicznych i utylizacji odpadów komunalnych i niebezpiecznych oraz zakupów urządzeń i materiałów m.in.: (pomp OW 250, zasuw DN 250, wentylatora lutniowego) związanych z bieżącym funkcjonowaniem pompowni oraz zapewnieniem jej ciągłej i bezawaryjnej pracy.

(dowód: akta kontroli str. 772-779, 1362-1369)

Na przykładzie „Rocznych planów działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń - zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w CZOK”, dla rejonu pompowni „Siemianowice” stwierdzono, że Oddział ARP w latach 2007-2010 dokonał weryfikacji ww. planów proponując obniżenie następujących kwot dotacji:

- w 2007 r. o 3 139,1 tys. zł w stosunku do planu rocznego (pierwotnego) Spółki obejmującego 45 zadań, Oddział ARP zaproponował aby nie przyznać, m.in.: kwoty 2 155,0 tys. zł (dla 8 z 10 podzadań) obejmujących zadanie dot. uproszczenia i modernizacji układu odwadniania na poz. 321 m pompowni Siemianowice, umożliwiającej likwidację wyciągu szybowego szybu Siemianowice III (w uzasadnieniu podano, że w toku weryfikacji uzyskano z CZOK informację, iż realizacja tych zadań zostanie ujęta w aneksie do zaktualizowanego rocznego planu działań na 2007 r. finansowanych ze środków niewygasających dotacji budżetowej na rok 2006), kwoty 629,1 tys. zł z tytułu kosztów zatrudnienia niezbędnego do utrzymania w ruchu odwadniania w rejonie „Siemianowice”, kwoty 80,0 tys. zł na zakup samochodu do przewozu pracowników i transportu materiałów, w uzasadnieniu podając, iż realizacja zadania zostanie ujęta w aneksie do zaktualizowanego rocznego planu działań na 2007 r. finansowanych ze środków niewygasających dotacji budżetowej na rok 2006, kwoty 50,0 tys. zł na zadanie dot. wzmocnienia przekopu na poz. 630 m, z uwagi na możliwość ograniczenia kosztów po przeprowadzonym przetargu;
- w 2008 roku o 1 887,1 tys. zł w stosunku do Roczno (pierwotnego) planu przedstawionego przez Spółkę, obejmującego 31 zadań, Oddział ARP zaproponował nie przyznać 600,0 tys. zł na zadania „Dostawa i wymiana liny wyrównawczej stalowo-gumowej dla szybu „Kolejowy I”. W uzasadnieniu podano, że ww. kwota nie zostanie pozytywnie zweryfikowana do czasu przedstawienia wyników ekspertyzy wskazującej na konieczność wymiany oraz analizy potwierdzającej zasadność zakupu liny stalowo-gumowej, droższej od liny stalowej. 10,0 tys. zł na okresowy przegląd i wzorcowanie przepływomierzy elektromagnetycznych typu HPP-03. W uzasadnieniu Oddział ARP zaproponował aby CZOK zrealizował to zadanie w ramach środków przyznanych na

⁹⁶ Prace realizowane w całym okresie objętym kontrolą na podstawie umów z PUM „Pumecch-Orzeł” Sp. z o.o. zawartych odpowiednio: 7 czerwca 2006 r. wraz z aneksem z dnia 21 grudnia 2006 r., 29 października 2008 r., 5 maja 2009 r. oraz 29 marca 2013 r.

⁹⁷ Prace w całym okresie objętym kontrolą realizowane na podstawie umów z PUM „Pumecch-Orzeł” Sp. z o.o. zawartych odpowiednio: 7 czerwca 2006 r., nr 3/PN/2008 z dnia 19 stycznia 2009 r. oraz nr 1/PN/2012 z dnia 13 listopada 2012 r.

utrzymanie w ruchu układu głównego odwadniania oraz zmniejszył kwoty dotacji: o 873,1 tys. zł na utrzymanie w ruchu głównego odwadniania w pompowni „Siemianowice” i o 404,0 tys. zł na zadaniu pn. „Przystosowanie zrębu szybu „Siemianowice III” do opuszczania materiałów”. W uzasadnieniu wskazano na brak możliwości określenia terminu likwidacji pompowni i przekierowania wód z rejonu szybu „Siemianowice III”, a tym samym określenia zakresu rzeczowego możliwego do wykonania w 2008 r.;

- w 2009 r. o kwotę 5 796,0 tys. zł w stosunku do Roczego (pierwotnego) planu Spółki, obejmującego 38 zadań. Oddział ARP ze względu na ograniczone środki budżetowe o 1 804,0 tys. zł ograniczył koszty 8 pozycji (zadań) o 1 262,0 tys. zł na utrzymanie w ruchu głównego odwadniania w pompowni „Siemianowice”. Zaproponował nie przyznać dotacji w wysokości 2 923,0 tys. zł na realizację 16 zadań wyszczególnionych przez Spółkę w ww. planie;
- w 2010 r. o kwotę 1 113,0 tys. zł w stosunku do Planu rocznego (pierwotnego), który obejmował realizację 35 zadań. Oddział ARP ograniczył na realizację 7 zadań dotację o 545,0 tys. zł, w tym: 153,0 tys. zł na utrzymanie w ruchu układu głównego odwadniania w pompowni, 182,0 tys. zł na dostosowanie urządzeń przyszybowych 3 szybów do obowiązujących przepisów, 60,0 tys. zł na wymianę rurociągu ppoż w szybie „Kolejowy I”, a dla 3 zadań⁹⁸ zaproponował nie przyznać dotacji w łącznej kwocie 568,0 tys. zł;

(dowód: akta kontroli str. 1457-145, 1476-1495, 1509-1512)

Od 2011 roku Oddział ARP w protokołach weryfikacji ww. planów, obejmujących wszystkie rejonu pompowania wód dołowych w CZOK oraz aneksach do Zaktualizowanych rocznych planów, zarówno w zakresie rzeczowym jak i finansowym, akceptował wnioskowane przez Spółkę kwoty.

Członek Zespołu Monitorowania Działań Polikwidacyjnych w Oddziale ARP wyjaśnił, że *„Począwszy od 2011 r. przyjęto generalnie, że ograniczanie zakresu rzeczowego, środków przeznaczonych na finansowanie zadań ujętych w rocznych planach w poszczególnych latach, ewentualne przesunięcia w czasie zadań lub czasowe odstąpienia od realizacji poszczególnych zadań określa SRK S.A. dopasowując plan do wysokości środków przewidzianych dla Spółki, a określonych przez Ministerstwo Gospodarki. Powyższe spowodowane jest przede wszystkim względami bezpieczeństwa ruchu zakładu górniczego, w tym bezpieczeństwa ludzi, maszyn i ciągłości procesu odwadniania, za które odpowiada prawnie Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego”*.

(dowód: akta kontroli str. 1479, 1496-1508)

2.4. ARP była zobowiązana, m.in. do wykonywania analiz i sporządzania informacji związanych z monitorowaniem dotacji udzielonych przez Ministra Gospodarki w zakresie zabezpieczenia kopalń przed zagrożeniem wodnym realizowanego przez SRK oraz związanego z działalnością CP Bolko, w tym do sporządzania informacji dotyczących wykorzystania dotacji budżetowej przez podmioty, które ją uzyskały. Podstawą ww. prac były sprawozdania miesięczne CP Bolko i SRK oraz opisowe sprawozdania tych spółek z realizacji rocznego planu działań w latach wykorzystywania dotacji.

(dowód: akta kontroli str. 31, 58, 113)

Według Koordynatora Zespołu Monitorowania Działań Polikwidacyjnych Oddziału ARP, weryfikacja sprawozdań polega na sprawdzeniu zgodności danych wykazywanych w sprawozdaniu oraz w zaktualizowanych rocznych planach działań, a w przypadku stwierdzenia przez pracowników Zespołu niezgodności lub błędów w sprawozdaniach, w wyniku konsultacji telefonicznych z CP Bolko i Departamentem Górnictwa Ministerstwa Gospodarki, Spółka ta na bieżąco korygowała nieprawidłowości.

Na podstawie analizy uzyskanych od CP Bolko sprawozdań miesięcznych Oddział ARP sporządzał w trakcie roku zbiorcze informacje z wykorzystania dotacji budżetowej w kolejnych okresach kwartalnych, które przesyłał do Ministerstwa Gospodarki.

⁹⁸ „Dostawa elementów zbrojenia dla szybu „Siemianowice III”, „Przebudowa i naprawa konstrukcji budynku nadszybia szybu „Kolejowy I” oraz „Dostawa i zabudowa układu regulacji temperatury do współpracy z nagrzewnicą szybu „Kolejowy I”.

Po zakończeniu roku i przeprowadzonej analizie sprawozdania rocznego CP Bolko, Oddział ARP sporządzał łączne sprawozdanie z wykorzystania przez CP Bolko dotacji budżetowej w kolejnych latach, które także było każdorazowo przekazywane do Ministerstwa Gospodarki.

(dowód: akta kontroli str. 869)

Na podstawie analizy dwóch informacji (sprawozdań) za dwa kwartały 2009 r. i za cztery kwartały 2012 r. stwierdzono, że Oddział ARP realizował w ww. okresach proces monitorowania bieżącego wykorzystania przez CP Bolko dotacji budżetowej, przeznaczonej na zadania związane z zabezpieczeniem kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, opracowywaniem wymaganych na podstawie odrębnych przepisów projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz oraz na koszty ogólnego zarządu.

W informacji z 12 sierpnia 2009 r. w zakresie wykorzystania dotacji budżetowej za I półrocze (dwa kwartały) 2009 r. przedstawiono dane na temat liczby zrealizowanych zadań i wykonanych opracowań, stanu zaangażowania rocznej dotacji oraz ogólne informacje o przeprowadzonej w CP Bolko kontroli wydatkowania środków budżetowych.

W sprawozdaniu rocznym (z 25 stycznia 2013 r.) przedstawiono informacje m.in. na temat planowanej i wykorzystanej dotacji wraz z przyczyną stwierdzonego niewykorzystania pełnej kwoty przyznanej dotacji, liczby zrealizowanych zadań (opracowań), liczby przeprowadzonych kontroli wydatkowania środków budżetowych, a także potwierdzono terminowość dokonanego zwrotu niewykorzystanej części dotacji.

(dowód: akta kontroli str. 767-771, 1753-1756)

Z danych sprawozdawczych z wykorzystania dotacji budżetowej uzyskanych przez Oddział ARP od CP Bolko wynika m.in., że w latach 2007-2014 łączna kwota rocznych wydatków CP Bolko z dotacji zwiększyła się z 11 918,9 tys. zł w 2007 r. do 14 896,8 tys. zł w 2014 r., tj. o 25%, z czego na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym zwiększyła się o 18,9 % (z 11 206,2 tys. zł do 13 327,5 tys. zł), na opracowanie projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją zaktualizowanego rocznego planu zwiększyła się o 266,3 % (z 131,8 tys. zł do 482,4 tys. zł), a na koszty ogólnego zarządu o 87,1 % (z 581,0 tys. zł do 1087,0 tys. zł). W ramach kosztów ogólnego zarządu wydatki na płace wraz z narzutami wzrosły o 38,8 % (z 377,7 tys. zł w 2007 r. do 524,1 tys. zł w 2014 r.), natomiast wydatki na inne koszty administracyjno-gospodarcze wzrosły o 2421,1 % (tj. z kwoty 14,7 tys. zł w 2007 r. do kwoty 355,9 tys. zł w 2014 r.). Jednocześnie udział kosztów administracyjno-gospodarczych CP Bolko w ogólnej kwocie wydatków z dotacji zwiększył się z 0,12% w 2007 r. do 2,39% w 2014 r., podczas gdy udział wydatków na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w łącznej kwocie dotacji zmniejszył się z 94,0% (w 2007 r.) do 89,5% (w 2014 r.).

(dowód: akta kontroli str. 1555-1579, 1755-1756)

Odnosząc się do sposobu weryfikacji oraz analizy przez Oddział ARP przyczyn i okoliczności znaczących wahań (wzrostu) zrealizowanych wydatków CP Bolko w pozycji „Koszty opracowań, projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją zaktualizowanego rocznego planu”, Dyrektor Oddziału wyjaśnił m.in., że: „w harmonogramie opracowania projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz związanych z realizacją zaktualizowanego rocznego planu Centralnej Pompowni Bolko Sp. z o.o., (...) ujmowane są przede wszystkim dokumentacje, opinie i projekty ściśle związane z realizacją działań, które CP Bolko planuje prowadzić w danym roku, bądź też z początkiem roku następnego”. W wyjaśnieniach Dyrektor podał, że liczba zleconych przez CP „Bolko” opracowań dokumentacji sfinansowanych dotacją budżetową wynosiła 10 w 2010 r. (za kwotę 61,3 tys. zł), 19 w 2011 r. (za kwotę 263,6 tys. zł), 22 w 2012 r. (za kwotę 212,9 tys. zł), 33 w 2013 r. (za kwotę 414,0 tys. zł) i 35 w 2014 r. (za kwotę 482,4 tys. zł).

Według Dyrektora Oddziału, w odniesieniu do innych kosztów administracyjno-gospodarczych, podobnie jak przy kosztach opracowań, projektów, dokumentacji, opinii, ekspertyz i analiz, na wysokość tych kosztów w danym roku, w stosunku do lat ubiegłych, bezpośredni wpływ ma zakres usług zleconych przez CP Bolko, w związku z nieposiadaniem na etacie osób posiadających odpowiednich kwalifikacji w danym

zakresie (dotyczy m.in. sporządzania kosztorysów inwestorskich, zatrudnienia zastępcy Kierownika Ruchu Zakładu na czas jego nieobecności, zatrudnienia inspektora nadzoru budowlanego, doradztwa i porad prawnych, wycen aktuariusza).

(dowód: akta kontroli str. 1580-1594)

Na podstawie uzyskanych od BSRK i SRK sprawozdań miesięcznych, Oddział ARP sporządzał i przekazywał do Ministerstwa Gospodarki comiesięczne informacje zbiorcze o realizacji zadań dotyczących likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu całkowitej likwidacji kopalń, w tym zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowymi oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń.

W oparciu o analizę treści dwóch zbiorczych informacji miesięcznych Oddziału o realizacji zadań dot. zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym (za czerwiec 2010 r. i czerwiec 2013 r.) ustalono, że Oddział ARP:

- prowadził w ww. okresach proces monitorowania bieżącego wykorzystania przez CZOK SRK dotacji budżetowej przeznaczonej na zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym. W sprawozdaniach tych podano, m.in. zaangażowania rzeczowe i finansowe w realizacji szczegółowych (cząstkowych) zadań (87 w 2010 r. i 64 w 2013 r.);
- przekazywał terminowo Ministerstwu Gospodarki miesięczne informacje sprawozdawcze z ww. czynności.

(dowód: akta kontroli str. 1753-1756)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że kryteria przyznawania dotacji nie wyznaczały w sposób precyzyjny priorytetów weryfikowania planów oraz przyznawania dotacji w danym roku budżetowym. W przypadku ww. kryteriów dla CP Bolko, w okresie objętym kontrolą, rokrocznie wskazywano te same priorytety, tj. „zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym” oraz „wykonywanie prac zabezpieczających oraz przedsięwzięć zapobiegających zagrożeniom po zakończeniu likwidacji zakładów górniczych”. Priorytety te były powtórzeniem działań, przewidzianych do realizacji przez CP Bolko w ustawie z 2006 r. o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów (art. 3 ust. 4 pkt 1-2).

W przypadku kryteriów przyznawania dotacji na finansowanie działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń dla SRK, priorytety weryfikowania planów i przyznawania dotacji określono bardziej szczegółowo podając, m.in.: „zabezpieczenie kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym po ich likwidacji, w tym na uproszczenie systemów odwadniania z użyciem pompowych agregatów głębinowych i integrację zakładów odwadniania tych kopalń” oraz „rekultywacja terenów pogórnich, które są szczególnie uciążliwe dla społeczności lokalnej i ochrony środowiska naturalnego, z uwzględnieniem w pierwszej kolejności kontynuacji rekultywacji rozpoczętej w latach ubiegłych”. Jednakże pozostałe priorytety były powtórzeniem działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji określonych w § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego⁹⁹. Na przestrzeni lat 2009-2014 priorytety określone na dany rok budżetowy były powtórzeniem priorytetów z roku poprzedniego oraz ujmowano je w kolejności podanej w § 2 pkt 2 ww. rozporządzenia.

Zdaniem NIK, powtarzalne formułowanie priorytetów w ww. sposób, nie w pełni wskazywało na pożądane kierunki realizacji zadań w danym roku. W ocenie NIK, zasadnym byłoby definiowanie priorytetów w sposób bardziej skonkretyzowany i kładący nacisk na realizację działań mających przynieść wymierne oszczędności lub wzrost niezawodności stosowanych rozwiązań, w tym np. na modernizację oraz uproszczenia technologiczne i organizacyjne.

(dowód: akta kontroli str. 1248-1308)

⁹⁹ Dz. U. Nr 118, poz. 751. Zwane dalej: „rozporządzeniem w sprawie dotacji przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń”.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

3. Kontrola przebiegu realizacji zadań finansowanych dotacjami

Opis stanu faktycznego

W Oddziale obowiązywały zaakceptowane przez Dyrektora Oddziału, zasady organizacyjne i wytyczne przeprowadzania kontroli w zakresie prawidłowości wykorzystania dotacji budżetowej na realizację: zadań dot. likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz kosztów ogólnego zarządu. W latach 2007-2011 Zasady kontroli sporządzano corocznie, od 2011 r. obowiązywały bezterminowo¹⁰⁰. Ze względu na konieczność ich dostosowania do zapisów zawartych w umowach pomiędzy Ministrem Gospodarki a ARP na prowadzenie monitoringu i wykonywania zadań związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego i monitoringu prawidłowości wykorzystania dotacji budżetowej przez podmioty wymienione w ustawie o dotacji przeznaczonej dla niektórych podmiotów, nastąpiła ich zmiana.

(dowód: akta kontroli str. 981-1002)

Określony w *Zasadach* zakres kontroli (weryfikacji) obejmował: sprawdzenie wykonania zaleceń ministra właściwego ds. gospodarki, wydanych w wyniku analizy materiałów z poprzedniej kontroli oraz sprawdzenie stanu realizacji zakresu rzeczowego i finansowego zadań wykonywanych w trakcie likwidacji, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalni oraz kosztów ogólnego zarządu w odniesieniu, m.in. do:

- zaktualizowanego rocznego planu zadań wykonywanych w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalni,
- zaktualizowanego rocznego planu kosztów ogólnego zarządu,
- wybranych robót likwidacyjnych i działań polikwidacyjnych na dole i powierzchni kopalni celem dokonania oceny stanu zaawansowania i tempa prowadzenia prac, w nawiązaniu do harmonogramów ujętych w zaktualizowanym rocznym planie działań oraz wykorzystania środków przeznaczonych na ten cel,
- wysokości i terminów przekazywania dotacji,
- prawidłowości stosowania ustawy Pzp.

(dowód: akta kontroli str. 981-1002)

Podstawą do przeprowadzenia kontroli (weryfikacji) wykorzystania dotacji budżetowych na odwadnianie wyrobisk nieczynnych zakładów górniczych były umowy (wraz z aneksami) zawarte z Ministrem Gospodarki, których przedmiotem było prowadzenie przez ARP monitoringu i wykonywania czynności związanych z funkcjonowaniem górnictwa węgla kamiennego.

Oddział ARP w latach 2007-2014 przeprowadził 19 kontroli (weryfikacji) w SRK, 4 w BSRK Sp. z o.o. (Zakład KWK „Powstańców Śląskich - Bytom I”) oraz 16 w CP Bolko. W dwóch

¹⁰⁰ „Zasady organizacji i wytyczne przeprowadzania kontroli w zakresie prawidłowości wydatkowania środków budżetowych na realizację: zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, kosztów ogólnego zarządu w przedsiębiorstwie górnictwa, o którym mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 ze zmianami” – obowiązujące od lutego 2007 r.; „Zasady organizacji i wytyczne przeprowadzania kontroli w zakresie prawidłowości wydatkowania środków budżetowych na realizację: zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, kosztów ogólnego zarządu w przedsiębiorstwie górnictwa, o którym mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008-2015 (obowiązujące od lutego 2008, lutego 2009 i lutego 2010 r.); „Zasady organizacji i wytyczne przeprowadzania kontroli w zakresie prawidłowości wydatkowania środków budżetowych na realizację: zadań wykonywanych w trakcie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, kosztów ogólnego zarządu Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.” (obowiązujące od stycznia 2011 r.); „Zasady organizacji i wytyczne przeprowadzania weryfikacji prawidłowości wykorzystania dotacji budżetowej na realizację: zadań dotyczących likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym w trakcie i po zakończeniu likwidacji kopalń, oraz kosztów ogólnego zarządu Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.” (obowiązują od kwietnia 2013 r.), zwane dalej „Zasadami”.

protokołach kontroli odnotowano udział przedstawicieli Departamentu Górnictwa w Ministerstwie Gospodarki¹⁰¹, a w jednym pracownika Biura Audytu i Kontroli Wewnętrznej ARP S.A. w Warszawie¹⁰².

(dowód: akta kontroli str. 7-22, 24-114, 1003-1023)

W ramach ww. kontroli sprawdzano wykonanie zaleceń Ministra Gospodarki wydanych w oparciu o wyniki z poprzedniej kontroli, realizację (procentową i kwotową) zakresu rzeczowego działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego (w kontrolowanym roku), według zadań i kwot ujętych w Zaktualizowanym rocznym planie działań przyjętym na dany rok lub w aneksach do tych planów. Kontrolę realizacji zakresu rzeczowego i finansowego przeprowadzano w odniesieniu do wybranych zadań, ujętych w Rocznych (pierwotnych) i zaktualizowanych planach (aneksach)¹⁰³, podczas których szczegółową kontrolą obejmowano, m.in.:

- dokumentację udzielania zamówień na kontrolowane roboty, prace lub badania, w tym: Specyfikacje Istotnych Warunków Zamówienia, zaproszenia do negocjacji, zamieszczanie ogłoszeń o zamówieniu, protokoły z postępowań o udzielenie zamówień, kalkulacje i kosztorysy ofertowe (koszty zakupu części, materiałów i roboczo-godzin), zawarte umowy wraz z aneksami,
- protokoły zdawczo odbiorcze (robót, prac, dokumentacji),
- faktury za wykonane prace,
- kontrole ewidencjonowania osób zgodnie z wymogami zawartymi w § 20 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych¹⁰⁴.

Wszystkie kontrole udokumentowane zostały protokołami.

(dowód: akta kontroli str. 1003-1023, 1096-1177, 1204-1247)

Nieprawidłowości i uchybienia stwierdzone w trakcie kontroli przeprowadzonych przez SRK CZOK dotyczyły, m.in.:

- niepełnej realizacji planowanego zakresu rzeczowego działań w zakresie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym w 2007 r. (siedem z 231 zadań w zakresie zabezpieczenia kopalń sąsiednich przed zagrożeniem wodnym i jedno zadanie w zakresie opracowania dokumentacji);
- gromadzenia na jednym rachunku bankowym zarówno środków budżetowych jak i środków uzyskiwanych z przychodów z likwidacji lub działań polikwidacyjnych¹⁰⁵;
- ustalania wartości szacunkowej zamówień stosując różne metody jej określania (przyjmowano średnią cenę ofert uzyskiwanych na podstawie zapytań ofertowych skierowanych do firm lub cenę najniższej oferty¹⁰⁶);
- nieokreśleniu w zleceniu terminu jego wykonania (dot. wykonania analizy fizykochemicznych, radiochemicznych i bakteriologicznych wód dołowych i zrzutowych¹⁰⁷).

(dowód: akta kontroli str. 1011-1023, 1204-1247)

Stwierdzone w trakcie kontroli w CP Bolko w latach 2007-2014 nieprawidłowości i uchybienia dotyczyły, m.in.:

- zastosowanych przez Spółkę procedur udzielania zamówień publicznych - w tym wyłaniania wykonawców zadań niezgodnie z przepisami ustawy Pzp, tj. w trybie udzielania zamówień z wolnej ręki bez zastosowania trybu konkurencyjnego¹⁰⁸, oraz niezasadnego przyjęcia przez Spółkę w przetargu ograniczonym skróconego terminu składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu i skróconego terminu

¹⁰¹ Protokół kontroli nr 2/2007 przeprowadzonej za okres od stycznia do sierpnia 2007 r. (CP „Bolko” Sp. z o.o.) oraz 2/2008 za okres 5 miesięcy 2008 r. (SRK S.A.).

¹⁰² Protokół nr 2/2012 kontrola za 2011 r. i 9 miesięcy 2012 r. (CP „Bolko” Sp. z o.o.).

¹⁰³ Zweryfikowanych przez Oddział w uzgodnieniu z Departamentem Górnictwa w Ministerstwie Gospodarki.

¹⁰⁴ Dz. U. z dnia 2 września 2002 r., Nr 139 ze zm.

¹⁰⁵ Kontrola za 2009 r.

¹⁰⁶ Kontrola za I półrocze 2012 r. dot. zadania zakup pompy zatopialnej o dużej wydajności.

¹⁰⁷ Kontrola za I półrocze 2009 r.

¹⁰⁸ Spółka na 7 miesięcy przed realizacją zadania rejestrowała już wpływy CO₂, tak więc zadanie nie wymagało natychmiastowej realizacji – dot. kontroli za okres styczeń-kwiecień 2009 r. - zadania „Eliminacja wpływu CO₂ do szybu Bolko z wnęk północnej i południowej poz. 96 m”.

składania ofert¹⁰⁹. Według Oddziału ARP, Spółka nie wykazała, że pilna potrzeba udzielenia zamówienia nie wynika z przyczyn leżących po jej stronie. Dłuższy termin składania ofert stwarzał możliwość złożenia większej liczby ofert, a tym samym zwiększenia konkurencyjności;

- niezabudowania dwóch pomp do komory głównego odwadniania oraz wentylatora lutniowego¹¹⁰ przez okres 6 miesięcy od daty protokolarnego ich odbioru, a tym samym doprowadzenie do upływu połowy okresu gwarancyjnego udzielonego przez Wykonawcę na ww. sprzęt przed jego uruchomieniem;
- ustalanie wartości szacunkowej zamówień (przeprowadzonych w trybie zapytania o cenę)¹¹¹, niezgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy Pzp, tj. w jednym przypadku dziewięć miesięcy przed rozpoczęciem przez Spółkę procedury udzielania zamówień, a w drugim przypadku bez wzięcia pod uwagę wszystkich znanych czynników (tj. przed zapoznaniem się przez jej Zarząd z wynikami analizy rynku);
- braku regulaminu wewnętrznego określającego zasady wyboru wykonawców zadań o wartości mniejszej niż 14 000 Euro¹¹²;
- braku dokumentacji potwierdzających faktyczną ilość roboczogodzin przepracowanych przy wykonywaniu m.in. zadania obejmującego badania i pomiary (defektoskopowe i ultradźwiękowe)¹¹³, remont silników 6kV napędzających pompy OW 250¹¹⁴;
- nieokreślanie przez Spółkę w zleceniach lub zaproszeniach do negocjacji dot. remontu pomp, z jakich materiałów (stal, żeliwo, stal kolorowa) powinny być wykonane elementy pomp, co skutkowało tym, że Wykonawca mógł stosować dowolny rodzaj materiału do remontu. Zdaniem Oddziału ARP kalkulacje ofertowe powinny być sporządzane metodą szczegółową, podczas gdy Spółka stosowała metodę uproszczoną, z której nie wynikały ilości roboczogodzin oraz ilości materiałów potrzebnych do przeprowadzenia remontu, a tym samym nie było możliwości porównania cen materiałów oraz łącznego kosztu remontu z cenami rynkowymi. Według Oddziału ARP wydatki poniesione przez Spółkę w latach 2011 i 2012 na remont pomp były niecelowe, gdyż wykonywano je powyżej opłacalności prowadzenia remontu kapitalnego (75% wartości nowego sprzętu), a koszty ponoszone na ten remont były na poziomie kosztów zakupu nowego sprzętu¹¹⁵;
- stosowania na wniosek PUM „Pumech-Orzeł” Sp. z o.o. zaliczek dotacji na zakup materiałów niezbędnych do realizacji zleceń¹¹⁶, pomimo iż w zawartej umowie nie było zapisów dot. wypłaty zaliczek oraz rozliczania zakupionych przez PUM „Pumech-Orzeł” materiałów w oparciu o kosztorysy inwestorskie podczas gdy wg zapisów umowy materiały niezbędne do wykonania zadania powinny być dostarczone przez Zamawiającego, a w przypadku użycia materiałów Wykonawcy powinno nastąpić z tego tytułu odrębne rozliczenie, oparte o aktualne ceny rynkowe (faktury)¹¹⁷.

¹⁰⁹ Kontrola za 8 miesięcy 2008 r. - dot. zadania „Prowadzenie prac odwadniających w wyrobiskach po nieczynnych kopalniach rud cynku i ołowiu w rejonie tzw. Niecki bytomskiej urządzeniami Centralnej Pompowni „Bolko” wraz z oczyszczaniem i zrzutem wód”, gdzie CP „Bolko” w uzasadnieniu wyboru procedury podała cyt. „na podstawie art. 49 ust. 3 i o art. 52 ust. 4 ustawy Pzp skrócono termin składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu i ofert z uwagi na wyniki kontroli doraźnej Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące uprzedniego postępowania. Powyższe powoduje, że ze względu na zagrożenie nieważnością wykonywanej umowy i możliwością zaprzestania świadczenia usług przez dotychczasowego wykonawcę konieczne jest pilne zawarcie nowej umowy”.

¹¹⁰ Kontrola za 2012 r. dot. zadania „zakup 2 pomp do komory głównego odwadniania” oraz zadania „zakupu wentylatora lutniowego”.

¹¹¹ Kontrola za 2012 r. dot. zadania „modernizacja układu sprężonego powietrza maszyny wyciągowej” oraz zadania „wzmocnienie konstrukcji bębnow maszyny wyciągowej” oraz kontrola za 2008 r. i styczeń-kwiecień 2009 r. dot. zadania „Prowadzenie prac odwadniających w wyrobiskach po nieczynnych kopalniach rud cynku i ołowiu w rejonie tzw. Niecki bytomskiej urządzeniami Centralnej Pompowni „Bolko” wraz z oczyszczaniem i zrzutem wód” w 2009 r.

¹¹² Kontrola za okres od stycznia do lipca 2013 dot. zadań: „Demontaż i transport wentylatora” oraz „Uzupełniająca ekspertyza techniczna dot. stanu technicznego osadników wód kopalnianych nr 1 i 2 w Piekarach Śląskich”.

¹¹³ Kontrola za okres od stycznia do września 2011 r. dot. „Wykonanie remontu układu rezerwowego dozowania wapna na stacji uzdatniania wód kopalnianych oraz 7 szt. bolcośrub bębnow linowych maszyny wyciągowej szybu „Bolko”.

¹¹⁴ Kontrola za 8 miesięcy 2007 r. dot. zadania „Prace odwadniające wyrobiska po nieczynnych kopalniach rud cynku i ołowiu wraz z oczyszczaniem i zrzutem wód”, „Remonty i modernizacje urządzeń oraz obiektów – wykonanie remontu silników 6 kV nr 2,9,10 napędzających pompy OW 250.

¹¹⁵ Kontrola za 2011 r. i 9 miesięcy 2012 r. dot. zadania „Demontaż i remont pomp OW-250”

¹¹⁶ Wykonanie i wymiana okien na nadszybiu szybu „Bolko”, wykonanie remontu kapitalnego układu dozowania wapna pokarbidowego, wymiana lin nośnych urządzenia wyciągowego szybu „Bolko”

¹¹⁷ Kontrola za okres od stycznia do sierpnia 2007 r. oraz kontrola za okres 2007 r. dot. umowy na wykonanie remontów, modernizacji urządzeń i obiektów pompowni CP „Bolko” (zawarta 7 czerwca 2006 r.) - wykonanie dwóch nowych tam oraz remont kapitalny trzech tam, wykonanie pokrywy łożyska do silnika, tulei do silnika oraz naprawy tamy wentylacyjnej oraz zabezpieczenie rurociągów zrzutowych

Ponadto Oddział w protokołach kontroli wskazywał na brak staranności przy sporządzaniu dokumentacji wewnętrznej i występujące braki w dokumentach takich jak: umowy, zlecenia, kosztorysy, protokoły odbioru robót, karty pojazdów, książka kontroli zjazdów i wyjazdów, polegające głównie na: braku dat lub podpisów, nieczytelnych podpisach, braku określenia zakresu i okresu prowadzenia prac.

(dowód: akta kontroli str. 1003-1011, 1096-1177, 1513-1553)

Każdorazowo po przeprowadzonej kontroli Oddział informował Ministra Gospodarki o przebiegu i wynikach przeprowadzonych kontroli. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości lub uchybień, do informacji pokontrolnych dołączano projekt zaleceń pokontrolnych. Ministerstwo Gospodarki na podstawie analizy ww. informacji w dziewięciu przypadkach odstąpiło od wydania zaleceń pokontrolnych, w 30 przesłało do kontrolowanych Spółek pisma zawierające zalecenia pokontrolne, w których zobowiązało prezesów Spółek, m.in. do: gromadzenia środków uzyskiwanych z przychodów z likwidacji lub działań polikwidacyjnych na odrębnym rachunku bankowym, przestrzegania procedur udzielania zamówień zgodnie z ustawą Pzp, przestrzegania zapisów wynikających z umów zawartych z wykonawcami robót, starannego ustalania szacunkowej wartości zamówień, wyeliminowania przypadków niestarannego sporządzania dokumentów, opracowania regulaminu w celu ujednoczenia sposobu wyboru wykonawców zadań o wartości szacunkowej nie przekraczającej 14 000 euro, spowodowania aby zakupy maszyn i urządzeń odbywały się równomiernie w ciągu całego roku, a ich zabudowa następowała w możliwie najkrótszym okresie po dokonanych zakupie, bez utraty gwarancji producenta.

(dowód: akta kontroli str. 1003-1023, 1096-1113, 1175-1177, 1205-1210, 1224-1235)

W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w toku przeprowadzonych przez Oddział ARP kontroli wydatkowania środków dotacji budżetowej na realizację działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń (w SRK i w CP Bolko), pracownicy Oddziału w trakcie kolejnych czynności kontrolnych sprawdzali wykonanie zaleceń Ministerstwa Gospodarki wydanych w wyniku analizy materiałów z poprzednich kontroli.

Oddział ARP nie przeprowadzał kontroli udzielania zamówień na usługi w zakresie odwadniania - obejmujących zapisy SIWZ, przeprowadzonych przez CP Bolko w ramach przetargu ograniczonego w 2009 r. oraz nieograniczonego w 2013 r.

(dowód: akta kontroli str. 638-641, 660-671, 1752)

Oddział ARP był w posiadaniu ustaleń i wyników kontroli przeprowadzonych przez Urząd Zamówień Publicznych, dotyczących zamówień udzielonych przez CP Bolko:

- w 2008 Nr 2/ZZWR/2008 „Prowadzenie prac odwadniających w wyrobiskach po nieczynnych kopalniach rud cynku i ołowiu w rejonie tzw. Niecki bytomskiej urządzeniami Centralnej Pompowni »Bolko« wraz z oczyszczaniem i zrzutem wód” (przeprowadzonego z wolnej ręki),

- w 2012 r. - Nr PN/4/2012 „Świadczenie usług w zakresie prac remontowo-naprawczych w obrębie całego kompleksu budynków, budowli, maszyn i urządzeń Centralnej Pompowni »Bolko« Sp. z o.o. w Bytomiu” (przeprowadzonego w trybie przetargu nieograniczonego).

W wyniku ww. kontroli stwierdzono m.in., że pierwsze z ww. postępowań zostało wszczęte z naruszeniem przepisów Prawa zamówień publicznych, bowiem CP Bolko nie wykazała, że zaistniała przesłanka uzasadniająca wybór trybu zamówienia z wolnej ręki. W drugim postępowaniu stwierdzono naruszenie przez CP Bolko art. 25 ust. 1 w zw. z art. 22 ust. 3 Pzp przez żądanie od Wykonawców w SIWZ określonego dokumentu (informacji banku lub spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej), podczas gdy w ogłoszeniu o zamówieniu nie określono odpowiedniego warunku udziału w postępowaniu, którego spełnianie ma ten dokument potwierdzać.

(dowód: akta kontroli str. 611-637)

CP Bolko Sp. z o.o. w wyniku przeprowadzonych kontroli dot. wydatkowania środków dotacji budżetowej, przeznaczonej na finansowanie działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń, zwróciła na rachunek Ministerstwa Gospodarki kwotę 148,56 zł tytułem odsetek bankowych od dotacji przekazanej Spółce za okres ośmiu miesięcy 2007 r.¹¹⁸.

¹¹⁸ Kontrola za okres styczeń –sierpień 2007 r.

SRK w wyniku przeprowadzonych w ww. latach kontroli w CZOK, dokonała zwrotu łącznie kwoty 600,8 tys. zł. Na powyższą kwotę składały się m.in.:

- 110,0 tys. zł - poniesione z dotacji budżetowej koszty dzierżawy kolektora wód dołowych odprowadzającego wody z rejonu „Sosnowiec”¹¹⁹. Zdaniem Oddziału ARP, SRK powinna rozliczyć się z firmą zewnętrzną za poniesione przez nią koszty związane z przebudową tej instalacji środkami pochodzącymi z innych źródeł, a nie dotacyjnymi;
- 489,4 tys. zł - część podatku VAT¹²⁰ nadpłaconego do Urzędu Skarbowego, naliczonego od zadań finansowanych w 2009 r. z dotacji budżetowej przeznaczonych na wykonywanie działań likwidacyjnych i polikwidacyjnych;
- 1,3 tys. zł (wraz z odsetkami) wynikająca z niewystawienia przez CZOK faktury z tytułu realizacji umowy zawartej pomiędzy SRK a firmą zewnętrzną na świadczenie usług w zakresie korzystania z dyspozytorni i centrali telefonicznej (w okresie od 15 września do 30 września 2010 r.), która to kwota powinna była powiększyć przychody z działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji, uzyskane za 2010 r. i tym samym pomniejszyć dotację budżetową¹²¹.

(dowód: akta kontroli str. 1003- 1023, 1156, 1161, 1236-1247)

Oddział ARP w trakcie kontroli sprawdzał realizację poleceń Ministerstwa Gospodarki wydanych w oparciu o wyniki z poprzednich kontroli. Celem sprawdzenia czy i w jaki sposób beneficjenci dotacji zrealizowali wydane polecenia, wrywkowo weryfikowano ich wykonanie na przykładowych zadaniach ujętych w Rocznych planach działań spółek, stwierdzając m.in.: sporządzenie dla każdego pracownika Kart stanowiska pracy, wprowadzenie regulaminu udzielania zamówień publicznych do kwoty 14 000 Euro, wykazywania w zaproszeniach do negocjacji szczegółowego opisu czynności niezbędnych do wykonania poszczególnych badań, sporządzania dokumentacji potwierdzającej rzeczywiście przeprowadzone robocznodniówki, sporządzania kalkulacji (kosztorysów) w oparciu o stawki roboczogodzin, procentowe koszty materiałów wyliczane na podstawie cen jednostkowych oraz aktualne dane rynkowe. Ponadto sprawdzono czy spółki dokonały zwrotu niewłaściwie naliczonej części dotacji na rachunek Ministerstwa Gospodarki oraz wydane po kontroli wewnętrzne zarządzenia spółek zobowiązujące pracowników, m.in. do starannego i rzetelnego przygotowywania dokumentów.

(dowód: akta kontroli str. 1003-1023, 1126-1132, 1161-1162, 1246-1247, 1636-1642, 1654-1658)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że Oddział ARP, w wyniku czynności kontrolnych przeprowadzonych w 2012 r. w CP Bolko sformułował ustalenia oraz propozycje zaleceń pokontrolnych nieadekwatne do stanu faktycznego oraz obowiązującego stanu prawnego.

W protokole kontroli nr 2/2012 przeprowadzonej w 2012 r. w CP Bolko w zakresie prawidłowości wydatkowania środków dotacji budżetowej przeznaczonej na realizację działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji zakładu górniczego za 2011 r. i 9 miesięcy 2012 r., Oddział ARP podkreślił następujące ustalenie kontrolne¹²²: „Z kontroli wynika, że Spółka powinna rozważyć możliwość renegotjowania umowy zawartej z dostawcą energii elektrycznej – Tauron Polska Energia, w celu ograniczenia ilości wystawianych faktur częściowych w ciągu każdego miesiąca oraz terminu zapłaty. Ponadto, z uwagi

¹¹⁹ Kontrola za okres 5 miesięcy 2008 r., na kwotę 110 019,15 zł złożyły się: 97 794,80 zł koszty dzierżawy za okres od stycznia do sierpnia 2008 r. oraz 12 224,35 zł koszty dzierżawy kolektora za grudzień 2007 r. SRK w 2004 r. sprzedała Gminie Sosnowiec działkę wraz z instalacją odwadniającą (kolektorem) i uzyskała z tego tytułu przychód (2 073,7 tys. zł), którą to działkę następnie nabyła firma zewnętrzna. Przebiegająca przez działkę instalacja uniemożliwiła prowadzenie zabudowy (zakładu produkcyjnego), wobec czego firma zewnętrzna zaproponowała przebudowę z jej przesunięciem i ustanowieniem dla siebie zasilania w wodę przemysłową oraz zrekompensowanie kosztów inwestycji przez SRK. Zawarto porozumienie, zgodnie z którym firma zewnętrzna zobowiązała się do przebudowy i modernizacji kolektora na własny koszt a SRK zobowiązała się do zawarcia umowy jego dzierżawy na 36 miesięcy od daty przekazania go do eksploatacji. SRK w Zaktualizowanym rocznym planie na 2007 r. ujął koszty dzierżawy kolektora, które sfinansowane zostały z dotacji budżetowej w okresie grudzień 2007 r. oraz od stycznia do maja 2008 r.

¹²⁰ Kontrola za okres 2009 roku – kwota nadpłaconego podatku VAT wynosiła 514 054,52 zł w tym: Zakład CZOK (461 251,98 zł), Zakład „KWK w całkowitej likwidacji” (14 031,01 zł) oraz koszty ogólne biura Zarządu (14 136,09 zł).

¹²¹ Kontrola za 2010 r.

¹²² Na stronie 21.

na fakt, że udział kosztów z tytułu zużycia energii elektrycznej w stosunku do otrzymanej dotacji budżetowej w 2011 r. i 9 miesiącach 2012 r., stanowi około 30%, Spółka powinna rozważyć możliwość przeprowadzenia negocjacji z różnymi dostawcami w celu ustalenia niższych cen energii elektrycznej.”

Powyższe zapisy powtórzono pod koniec części IV protokołu pn. *Ustalenia wynikające z przeprowadzonej kontroli* (punkt 5) oraz w przygotowanym przez Oddział ARP projekcie pisma, skierowanego następnie w dniu 5 lutego 2013 r., po ww. kontroli, przez Ministerstwo Gospodarki do Zarządu CP Bolko. Pismem tym¹²³ Departament Górnictwa Ministerstwa Gospodarki przekazał Prezesowi CP Bolko wyniki kontroli przeprowadzonej przez ARP w CP Bolko, w tym zalecenia pokontrolne, którymi zobowiązano Prezesa, m.in. do: *„rozważenia możliwości przeprowadzenia negocjacji z różnymi dostawcami (energii elektrycznej – przyp. NIK) w celu ustalenia niższych cen energii elektrycznej”*.

W protokole kontroli nie wskazano, iż CP Bolko dokonywała w kontrolowanym okresie (2011 r. i 2012 r.) zakupu energii elektrycznej bez stosowania przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych*, natomiast stan faktyczny (tj. umowa z 1 stycznia 2004 r. na sprzedaż dla CP Bolko energii elektrycznej i świadczenie usług przesyłowych nr 03-620 zawarta na okres jednego roku wraz z corocznymi aneksami przedłużającymi jej ważność) pozwalał na sformułowanie oceny, że CP Bolko była zobowiązana do zakupu energii elektrycznej z zastosowaniem procedur określonych w ww. ustawie.

W odpowiedzi z 17 kwietnia 2013 r.¹²⁴, na zalecenia pokontrolne Ministerstwa Gospodarki, Prezes CP Bolko poinformował, m.in. że w świetle obowiązujących przepisów ustawy Pzp, CP Bolko nie ma możliwości *„przeprowadzenia negocjacji z różnymi dostawcami w celu ustalenia niższych cen energii elektrycznej (...) Zastosowanie trybu negocjacji z ogłoszeniem, w przypadku nie wystąpienia przesłanek do jego zastosowania, stanowiłoby naruszenie przepisów ustawy Pzp”*, a ponadto że: *„Przeprowadzenie natomiast przetargu nieograniczonego w celu wyłonienia ewentualnego dostawcy energii elektrycznej poprzedzone musi być szczegółowymi i dogłębnymi analizami”*.

W trakcie przeprowadzonego w czerwcu 2013 r. sprawdzania prawidłowości wydatkowania przez CP Bolko środków dotacji, pracownicy Oddziału ARP, analizując wykonanie zaleceń Ministerstwa Gospodarki podali w protokole, że w świetle obowiązujących przepisów ustawy *Prawo zamówień publicznych* CP Bolko nie ma możliwości przeprowadzenia negocjacji z różnymi dostawcami w celu ustalenia niższych cen energii elektrycznej.

(dowód: akta kontroli str. 719-722, 1631, 1649-1651, 1656-1657, 1684, 1692-1699, 1730-1734, 1752, 1801-1805)

W złożonych wyjaśnieniach Dyrektor Oddziału ARP przywołał, m.in. zapisy protokołu nr 2/2012 z przeprowadzonej w październiku i listopadzie 2012 r. kontroli prawidłowości wykorzystania dotacji budżetowej w 2011 i 2012 r. oraz ustosunkował się do treści zalecenia podając, że: *„Przez renegocjacje należało między innymi rozumieć dostosowanie trybu zamówień na dostawę energii do obowiązujących przepisów, a w szczególności jednego z trybów podstawowych obowiązujących w ustawie Pzp”*. Ponadto stwierdził, m.in. że: *„przesył energii dla CP Bolko Sp. z o.o. realizowany jest zgodnie z przepisami ustawy Prawo zamówień publicznych. Stosownie bowiem do art. 67 Pzp, brak jest przesłanek, o czym wyraźnie jest mowa w ustawie, do zastosowania konkurencyjnego trybu udzielenia zamówienia.”*

NIK zwraca uwagę, że wymóg stosowania ustawy Pzp wynikał nie tylko z przepisów prawa powszechnie obowiązującego, ale także (od 1 lutego 2013 r.) z treści umów o finansowaniu zadań wykonywanych przez CP Bolko ze środków dotacji¹²⁵. Zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 Pzp, podstawowymi trybami udzielania zamówienia są przetarg nieograniczony oraz przetarg ograniczony, a inne tryby, w tym negocjacje (z ogłoszeniem lub bez ogłoszenia) mogą zostać zastosowane tylko w przypadkach określonych w ustawie, które w przypadku dostaw energii elektrycznej dla CP Bolko nie wystąpiły. Natomiast wykonawca usług

¹²³ DGA-II-4119-7/1/13, L.dz. 169/13.

¹²⁴ L.dz. 226/04/2013.

¹²⁵ Umowy: z dnia 1 lutego 2013 r. i z dnia 11 lutego 2014 r. W treści wcześniejszej umowy z dnia 28 kwietnia 2006 r. wraz z późniejszymi aneksami nie odnoszono się do obowiązku stosowania ustawy Pzp.

przesyłu, może zostać wyłoniony w trybie zamówienia z wolnej ręki, przy czym zastosowanie ww. trybu także wymaga sporządzenia dokumentacji postępowania, gdyż zgodnie z art. 9 ust. 1 Pzp, postępowanie o udzielenie zamówienia, z zastrzeżeniem wyjątków określonych w ustawie, prowadzi się z zachowaniem formy pisemnej.

(dowód: akta kontroli str. 672-722, 1806-1817)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

IV. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹²⁶ kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

Katowice, dnia 11 maja 2015 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontrolerzy
Janina Balas
Główny specjalista kontroli państwowej**

.....

**Artur Stekla
Główny specjalista kontroli państwowej**

.....

¹²⁶ Dz.U. z 2012 r., poz.82 ze zm.